

De Proostkoerier

Het gemeentehuis van Mijdrecht in de zestiger jaren

Historische Vereniging "De Proosdijlanden"

De Proostkoerier

INHOUDSOPGAVE:

Inhoudsopgave	pag.	1
Bij de voorplaat	"	2
Van de voorzitter	"	3
Nieuwe leden; rectificatie	"	4
Documentatie	"	5
Biscuitfabriek "De Lindeboom"	"	7
Gesproken geschiedenis	"	12
Gemeenteveldwachter van Wilnis	"	15
Stoomgemaal Halfweg uit 1888	"	18
Burgemeesters van de Ronde Venen in Oorlogstijd	"	19
Mijdrecht in 1797	"	30

Sluitingsdatum kopij voor het maart-nummer:
dinsdag 1 maart 1994

Redactie commissie:

L.Claassen, Th, De Schrijver en F.J.de Wit

Redactieadres:

L.Claassen, Pr. Margrietlaan 54 - 3641 HE Mijdrecht
tel.: 02979 - 83512

Afd. documentatie/bibliotheek:

Th. De Schrijver - tel.: 02979 - 84241

8e jaargang nr. 4 - december 1993

BIJ DE VOORPLAAT

Een mooie foto uit de zestiger jaren van het vroegere (eerste) gemeentehuis van Mijdrecht; gebouwd rond 1884 en afgebroken in 1977/78, ten gunste van een nieuw, groter en moderner gemeentehuis op een iets andere locatie. Thans zijn wij als gemeente De Ronde Venen reeds in het bezit van een nog grotere, derde versie.

Op de foto is links het aangebouwde postkantoor te zien dat aldaar ca. 90 jaar in gebruik is geweest en aldus vrijwel de gehele post-, telegraaf- en telefoon-historie heeft meegemaakt. De drie postzegelautomaten die U aan de gevel ziet (zij waren toen blauw) dateren uit het begin van de zestiger jaren.

Overigens liep de toegang tot het postkantoor tot 1910 via de ingang van het gemeentehuis. Pas daarna is het zijstuk als ingang aangebouwd met daarop een flink balcon ten behoeve van de royale PTT-dienstwoning, die zich boven het kantoor bevond.

Schuin achter het gemeentehuis, net voor de toren van de NH-Kerk, ziet U een van de hoge gebouwen van 'De Lindeboom'. Daarin was lange tijd de eigen gasfabriek van het bedrijf ondergebracht. Dit gebouw is bij de komst van het winkelcentrum De Lindeboom in 1976, samen met de overige gebouwen van de voormalige koekfabriek gesloopt.

Ter vergelijking drukken wij hierbij nog een foto af van de vooroorlogse situatie van het gemeentehuis, annex postkantoor (20-er jaren). Het geheel zag er toen wat somberder uit, maar verder is alles nagenoeg gelijkgebleven. Rechts naast het oude gebouw, op de plaats van de daar zichtbare kleine huisjes, is in 1977/78 het nieuwe gemeentehuis verrezen.

LC

VAN DE VOORZITTER

IN MEMORIAM

Op 27 september j.l. is ons plotseling ontvallen ons mede lid en goede vriend de heer **Gerrit Lakerveld** uit Wilnis. Hij had zitting in de activiteiten commissie en was ons mede door zijn correspondentschap van het weekblad De Proosdijlander steeds behulpzaam bij het in de publiciteit brengen van onze vereniging.

Mij wensen zijn vrouw, zijn moeder en zijn kinderen alle kracht toe bij het dragen van dit verlies.

In dankbaarheid gedenken wij hem.

GROEI LEDENTAL

Het aantal nieuwe leden dat in 1993 werd ingeschreven bedraagt maar liefst 65. Dit is echter niet de netto winst van dit jaar omdat er ook ledenverlies is opgetreden door verhuizingen, bedanken en helaas ook door overlijden van leden. Het totaal aantal leden is echter met ruim 20% toegenomen ten opzichte van eind 1992. Het streefaantal, dat in de begroting 1993 werd gesteld op 300, is tot onze grote vreugde met 14 leden overschreden.

Allen die zich aan voor het werven van nieuwe leden hebben ingezet: **hartelijk dank**.

CONTRIBUTIE 1994

Zoals in de uitnodiging reeds naar voren werd gebracht is er tijdens de ledenvergadering van 30 november j.l. gediscussieerd over het feit of de huidige contributie nog voldoende zekerheid geeft voor een financieel gezonde vereniging. Verscheidene zaken die het bestuur hebben bewogen om een aanpassings voorstel te doen zijn ter sprake gekomen. Het is goed om ook op deze plaats in het kort op de problematiek is te gaan.

Allereerst is een aanpassing van de contributie gewenst om de kwaliteit van "De Proostkoerier" te kunnen handhaven en nog enige verbeteringen aan te brengen. Ons verenigingsblad bezit een grote wervingskracht en juist mede door de verbeterde kwaliteit is de afgelopen jaren een grote ledenwinst tot stand gekomen. Het bestuur is van oordeel, dat een blad met verminderde kwaliteit en/of een kleinere verschijnings-

frequentie de vereniging niet ten goede zal komen.

Voorts moet er naar worden gestreefd onze historische bibliotheek en onze documentatie verder uit te breiden om de dienstverlening aan de leden te verbeteren. Aangezien oude boeken en prenten vrijwel alleen antiquarisch te verkrijgen zijn kost dit veel geld.

Daarnaast is het noodzakelijk, dat de door opgravingen of schenkingen verkregen voorwerpen behoorlijk worden bewaard en zo mogelijk (permanent) tentoon worden gesteld. Alhoewel voor dit doel van derden al gelden zijn verkregen zullen ook vanuit de vereniging middelen beschikbaar moeten zijn om een en ander in goede banen te leiden.

Op grond van het vorenstaande is de ledenvergadering met vrijwel algemene stemmen akkoord gegaan met een verhoging van de contributie tot f 30,— per jaar. In de jaarvergadering van april/mei 1994 zal een en ander in een gewijzigde begroting worden verwerkt en aan de leden worden voorgelegd.

CURSUS GENEALOGIE

De deelname aan de in onze vorige editie aangekondigde cursus genealogie is een succes. Er hebben zich 24 cursisten aangemeld. Mevrouw E1s Elenbaas-Bunschoten uit Hilversum is bereid gevonden de lessen te verzorgen.

De voorbereidende lezing over dit onderwerp door de heer N. Plomp was boeiend, interessant en leerzaam vooral ook omdat deze terzake uiterst deskundige inleider inging op praktische problemen, die hij bij het onderzoek naar zijn eigen voorouders is tegengekomen.

Wij denken met het organiseren van cursussen op cultuur-historisch terrein te kunnen bijdragen aan het verlevendigen van de belangstelling voor de plaatselijke en streek geschiedenis.

NIEUWJAAR

Namens het bestuur wens ik alle leden en hun gezinnen een gezond en voorspoedig 1994 toe.

De voorzitter,
P.C. Grundmann.

W E L K O M a a n N I E U W E L E D E N

Hoewel niet zo sterk als in het vorige kwartaal is de belangstelling voor onze vereniging weer verder toegenomen. Sedert het verschijnen van "De Proostkoerier" van september 1993 heeft dit geresulteerd in een aanwas met **11 nieuwe leden** die hieronder staan vermeld.

T. de Boer - Wilnis
mevr. L. Bokstijn - Mijdrecht
A. Broere - Wilnis
mevr. M.F.J. Dijkshoorn-Wessels - Mijdrecht
J.W.H.A. Goris - Mijdrecht
H.A. Korver - Mijdrecht
mevr. A.A.M. Lansdaal - Mijdrecht
H. van Luinen - Uithoorn
E. Schreurs - Waverveen
mevr. R.A. Versleijen-Nap - Mijdrecht
mevr. M.J. Wahlen-Oudshoorn - Mijdrecht

Na het verwerken van enige mutaties bedraagt het aantal leden : 314

Al deze nieuwe leden roepen wij toe:

" V A N H A R T E W E L K O M "

Rectificatie

Helaas is door een verwisseling van kopij-delen in onze vorige editie een aantal onjuistheden gepubliceerd in het verhaal bij de voorplaat. Hoewel het om details gaat lijkt het ons toch goed om de onjuistheden op deze plaats te herstellen.

Wij schreven dat de heer Ramp de 'destijds tamelijk verlopen winkel' in 1946 huurde van de fa. Doesburg. Daaraan moet worden toegevoegd dat de winkel in dat jaar vrijkwam doordat de heer M.'t Hart, die met zijn vrouw van van 1934 tot 1946 aldaar een kruideniersbedrijf had gerund, om gezondheidsredenen moest stoppen. De familie 't Hart is nadien naar Aalsmeer vertrokken en heeft ons verzekerd dat destijds bepaald geen verlopen winkel is achtergelaten. Waarvan acte!

Verder staat er dat de fa. Buko de winkel in 1967/68 zou hebben betrokken; dit moet zijn 1970/71.

Iets verderop wordt vermeld dat dhr.'t Hart al kort na de eeuwwisseling in dat pand zou zijn gevestigd. Gezien het vorenstaande kan dat natuurlijk niet. Dit moet dan ook zijn de heer Dirk Jan Schouten die het pand in 1880 kocht, daarin een kruidenierswinkel dreef, en het pand vervolgens in 1911 verkocht aan de fa. Doesburg. Deze wijsheid verkregen wij uit de kopie-koopacten die wij na publicatie van de onjuiste gang van zaken, door bemiddeling van Buko in handen kregen, waarvoor nogmaals onze dank. Dat was dus nogal wat, maar dank zij de oplettendheid van onze lezers kon de zaak ook ditmaal worden rechtgezet. Wij zijn daarvoor bijzonder erkentelijk en rekenen er natuurlijk op dat onze lezers ook in de toekomst zo alert willen blijven.

Red.

NB. Mochten er onder U zijn met speciale belangstelling voor dit onderwerp, die de gehele bladzijde (pag. 1 en 2) zouden willen vervangen, dan kan op aanvraag bij de redactie, ter vervanging van de geleverde tekst, een gecorrigeerde pagina ter beschikking worden gesteld.

DOCUMENTATIE

Het leven van een documenta-
list gaat niet altijd over
rozen, doch soms breekt in
enen het zonnetje door en
krijg je het een na het ander
in je bezit.

Zo maar een dag in de week....
krijg je toestemming van een
inwoner uit Mijdrecht om
van haar ansichtkaarten ver-
grotingen te mogen maken. Het
zijn juweeltjes geworden. Tij-
dens enkele tentoonstellingen
konden velen zich met moeite
losmaken van deze fraaie
dorpsgezichten,

Zo maar een dag in de week....
ringggg... de telefoon. Een
inwoner uit Mijdrecht had een
boek over het ontstaan van
Nederlandse bedrijven. Hum,
zult u ongetwijfeld denken
wat is hier zo belangrijks
aan. Welaan, in het boek stond
een verhaal over het ontstaan
van de lindeboom, met daarbij
foto's van vier generaties
Van Doesburg's.

Zo maar een dag in de week....
op bezoek bij een van onze le-
den. Als ik binnenkom zit er
een - voor mij onbekende-dame
in de kamer. Alras zitten wij
natuurlijk over de historie
te praten. Op een gegeven mo-
ment mengt genoemde dame zich
in het gesprek en verteld mij
een heel oud boek van haar va-
der in het bezit te hebben over
de tweede bedijking. Zij zal
het binnenkort opzoeken en wil
het dan aan onze vereniging
schenken.

Zo maar een avond in de week..
Een lid van onze vereniging
komt naar het Prinsenhuis om
de foto's te bekijken. En pas-
sant houdt ze twee pakken kof-
fie onder haar arm geklemd en
geeft ze aan mij. Ze is stom
verbaasd dat de vergrotingen
vaak veel mooier zijn, dan de
originele ansichtkaarten. Als
ze om tien uur weer opstapt
zegt ze; " ik zal deze theedoe

ken maar meenemen, want die
zijn hard aan een sopje toe!
Hartverwarmend!

Zo maar een dag in de week....
ga ik naar de drogist om een
bus scheercrème te halen en
wordt daarbij door de dochter
van de drogist geholpen.

" Mag ik u iets vragen, zegt
" zij. U zit toch bij de His-
" torische Vereniging? Ik
" knik instemmend. Ja, ver-
" volgt ze, ik heb uw blad bij
" mijn ouders ingekeken en ik
" vind het zo interessant dat
" ik mij hierbij wil opgeven
als lid! Leuk hè, zo 'n re-
actie?!

Zo maar een dag in de week...,
Een van onze leden heeft een
boek geschreven, getiteld:
"mensenwerk rond de kerk",
t.g.v. het 125-jarig bestaan
van de parochiekerk St.Johan-
nes onthoofding te Uithoorn,
U raadt het natuurlijk al; ik
kreeg het boek cadeau voor
onze vereniging.

Zo maar een dag in de week....
en u loopt heerlijk de zolder
op te ruimen, U komt er wat
oude boeken, foto's en voor-
werpen tegen} allemaal dingen
waarvoor de kinderen geen in-
teresse betonen. Nog niet, dat
komt pas later...wanner ze
wat ouder zijn! Wij als His-
torische Vereniging waken over
het cultureel erfgoed. Alles
wat wij krijgen, blijft ei-
gendom van de gemeenschap en
u kunt e.e.a. ten alle tijde
in het Prinsenhuis bekijken,
Legt u het desnoods vast, dat
mochten de kinderen er geen
interesse voor hebben, U het
aan de Hist.Vereniging ver-
maakt. En dan komt er een tijd
dat uw kinderen zullen zeggen
"fijn, dat onze ouders dat ge-
daan hebben en dat wij nog
kunnen zien hoe het vroeger
geweest is.

ZO MAAR EEN DAG IN DE WEEK..!

Th. De Schrijver

NIEUWE AANWINSTEN.....

BOTEN EN SCHEEPSWERVEN

BS 12503 Spiegel der Zeilvaart
 Artikel over 200 jaar
 scheepswef Stofberg.
 (1793-1993)

BEJAARDENZORG

BZ 13001 40 jaar huize "Avond-
 licht c. q. "Nieuw
 Avondlicht"
 BZ 13002 Sociaal jaarverslag
 40 jaar "Nieuw Avond-
 licht."

Dorpsgeschiedenis

DG 1093 Jaarboek De Ronde Ven-
 nen - 1937/38(deel 2)
 DG 1094 idem - 1938/39 (deel3)
 DG 1095 idem - 1939/40(deel 4)
 DG 1096 idem - 1940/41(deel 5)

GENEALOGIE

GE 10007 Het voorgeslacht en
 de nakomelingen van
 Izaak Broere - 1785/
 1873 en Aaltje de Haas
 1787/1836.
 GE 10008 De Vinkeveense van
 Z(S)wieten's.
 1650-1984.
GE 10009 Van s/zwieten contact-
 blad. (8e jaarg.nr.4)
 GE 10010 Stamboomgegevens tam.
 Nichting,

KERKGESCHIEDENIS

KG 2540 Liedboek voor de ker-
 ken.
 KG 2541 Mensenwerk rond de
 kerk. Een bundel schet-
 sen t.g.v.» het 125-ja-
 rig bestaan van de
 parochiekerk St. Johan-
 nes Onthoofding-Uit-
 hoom. (1868-1993)
 KG 2542 Feestelijke Eucharis-
 tieviering t.g.v. het
 40-jarig priesterjubi-
 leum van Pastor J. A.
 van Ooijen.(1950-1990)

**NOTULEN EN PERIODIEKEN GEMEEN-
 TE**

NG 4052 Jaaroverzichten en
 statistieken van de
 afdeling Burger-en
 woonruimte-zaken.(1991)
 NG4053 Klantgerichtheid troef.
 Gemeente de Ronde Ven-
 nen. Welkom op ons en
 uw open huis.

STUDIEBOEKEN

SB 7024 Landleven, het boeren-
 bestaan van toen.

**SCHOLEN, VERENIGINGEN EN
 STICHTINGEN**

SV 6048 Programma, Koninginne-
 dag 1993.
 SV 6049 Ordonnantie of Regle-
 ment op het stuk van
 den brand.

**WATERSCHAPPEN EN DROOGMAKERIJ-
 EN**

WD 7519 Amstelland, een hoog-
 heemraadschap in kaart
 en beeld.

Zo, dat waren dan weer de
 aanwinsten van het afgelopen
 kwartaal,

Vooral met het boek "Amstel-
 land" over de water-reguia-
 risatie ben ik zeer blij.
 Het werd door Mevrouw Wahlen
 aan onze vereniging geschon-
 ken,

Zoals u ziet zijn er ook weer
 wat gegevens over diverse
 stambomen binnen gekomen.
 Mocht u met uw stamboom bezig
 zijn; dan is het voor u mis-
 schien toch interessant om eens
 langs te komen in het Prinsen-
 huis. Dat geldt overigens voor
 onze hele bibliotheek i:i!i!

Biscuitfabriek De Lindeboom te Mijdrecht

door L.Claassen, Mijdrecht

In voorgaande afleveringen van onze Proostkoerier is De Lindeboom als markt onderdeel van het oude dorp Mijdrecht, al verscheidene malen ter sprake geweest. Op de details van deze zeer belangrijke schakel in de Mijdrechtse industrie van weleer is toen niet nader ingegaan.

Dit kwam o.a. doordat er weinig concrete gegevens over de 'koekfabriek' beschikbaar bleken te zijn. Ook in de beide boekwerken die ter gelegenheid van het 900-jarig bestaan in 1985 over Mijdrecht zijn verschenen, is daarover weinig te vinden.

Toen wij dan ook onlangs via onze altijd actieve Theo De Schrijver van dhr. Brands inzage kregen in een oud boek over de vooroorlogse Nederlandse industrie en daarin, tot onze aangename verrassing, o.a. een verhaal over De Lindeboom aantroffen, was het besluit om te proberen alsnog een redelijk compleet Lindeboom-verhaal te schrijven, snel genomen.

Industrieel Nederland

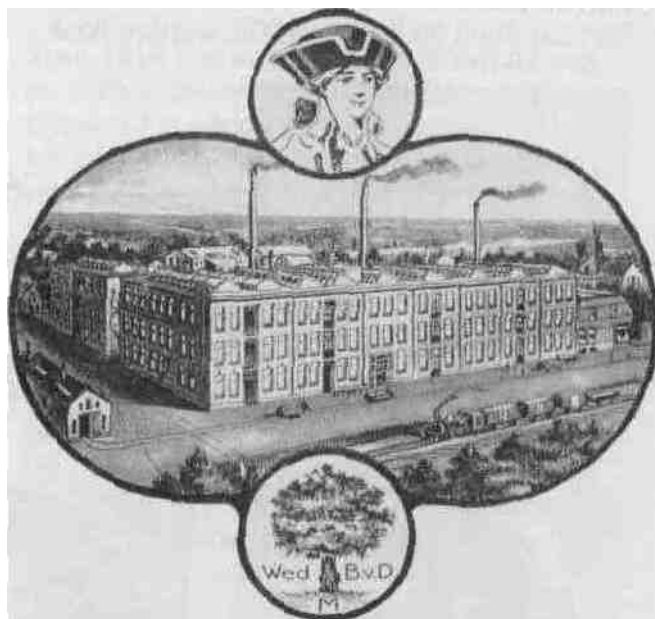
Onder deze titel verscheen in 1921 bij uitgeverij/drukkerij J.A. Boom te Haarlem een boek van de hand van Jhr. G.A.A. Just de la Pasière, over een aantal toenmalige Nederlandse industrieën.

Over de firma Wed. B.van Doesburg, vinden wij daarin het volgende:

"Bij kennismaking met dit bedrijf vraagt men zich af hoe een industriële onderneming van deze omvang in een klein dorp als Mijdrecht 'verzeild' komt. Een biscuitfabriek immers denkt ge U niet in de eerste plaats in een veenstreek. Het verband tussen bodem en industrie, zoals dat bij andere bedrijven veelvuldig bestaat - wij noemen slechts als voorbeeld de beetwortelsuiker- en aardappelmeelfabricage - is hier ver te zoeken.

Een blik in de geschiedenis der zaak heldert deze vraag evenwel volkomen op en verklaart hoe, door haar ongedacht snelle opkomst, niet in haar eerste levensjaren,

doch in een latere periode van haar bestaan, deze fabriek, welke thans vrijwel alle landen ter wereld tot haar afzetgebied rekent, te Mijdrecht is gevestigd en daar gebleven is." En dan komen de navolgende interessante geschiedkundige gegevens. In 1826 vestigde **Pieter van Doesburg** (1800-1866) zich in de Dorpsstraat op de hoek van de Kerkstraat in Mijdrecht als banketbakker. Ofschon hij als man van bescheiden middelen begon, leverde de zaak hem een steeds ruimer bestaan op en wel dank zij zijn grote energie en noeste werklust waarmee hij begaafd was. Hij kon aldus aan zijn zoon **Bernardus van Doesburg** (1829-1897), die zijn erfgenaam werd, in 1866 een bloeiend bedrijf nalaten, niet vermoedende welke

Een showfoto van De Lindeboom voor reclamedoeleinden. In werkelijkheid was er immers maar één schoorsteen en was ook het gehele complex iets minder massaal.

hoge vlucht de onderneming in de komende jaren zou nemen.

Bernardus van Doesburg wist als vakman en ervaren koopman, de banketbakkerij tot grote bloei te brengen. Als iets bijzonders voor een dergelijke zaak mag zeker ge-

noemd worden het feit dat het bedrijf, reeds onder het beheer van de oprichter, niet slechts werkte voor de verkoop "over de toonbank" in de winkel, maar om zijn deugdzame producten heinde en ver geroemd werd. Deze produkten vonden daardoor ook in de naburige plaatsen een flinke afzet.

Hierin school de kiem van de krachtige ontwikkeling welke de zaak op rijpere leeftijd zou vertonen. Handwagen en hondekar, waarmede de 'buitenklanten' werden bediend, maakten weldra plaats voor een grote bestelwagen, waarmede wellingtons, speculaasjes, bitterkoekjes, weespermoppen enz. wijd in de omtrek konden worden afgeleverd.

Intussen werd in 1895 het winkelhuis door een felle brand geteisterd, doch onverwijd, op hechter en breder grondslag, weer opgebouwd.

Bij het overlijden van Bernardus van Doesburg, de vader van de latere firmanten van de firma Wed. B. van Doesburg, zette op 20 april 1897 zijn weduwe, mevr. M. van Doesburg-Ruys, gesteund door haar kinderen, de zaak met kracht voort.

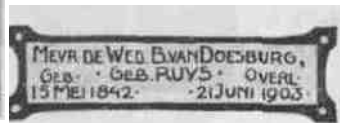
Na haar dood op 21 juni 1903, werden haar

drie zoons: Arnoldus (geboren in Mijdrecht op 11 november 1872 en overleden aldaar op 9 augustus 1958), Willem (geb. in 1875 en in 1932 vertrokken naar Amsterdam) en Wijnand (geb. in 1882 en in 1913 vertrokken naar Cleve in Duitsland) eigenaars. Onder hun beheer is het bedrijf onder de firmanaam 'Wed. B. van Doesburg' en met als bedrijfsnaam "Biscuitfabriek De Lindeboom" (naar een grote linde, staande voor het winkelhuis) van kleinbedrijf uitgegroeid tot wereldzaak. Pas veel later, namelijk omstreeks 1930, werd de zaak omgezet in een N.V.

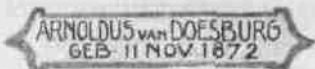
De linde was als fabrieksmerk geadopteerd en komt, omgeven door de initialen Wed.B.v.D., met als toevoeging de M voor Mijdrecht, voor op verpakkingen en sommige fabrikaten (zie fig. 1).

Veel furore maakte De Lindeboom met de indertijd door Arnoldus van Doesburg 'uitgevonden' frou-frou-wafels, een produkt dat voor een geweldige reputatie en een forse omzetstijging zorgde.

Het bedrijf was intussen (ca. 1910) vrijwel geheel gemechaniseerd. Aanvankelijk werd voor aandrijving van machines een zuig-gasmotor gebruikt, die later werd vervan-

De GROTE VIER van De Lindeboom

gen door stoommachines voor de eigen electriciteitsvoorziening. De terreinen waarop de oorspronkelijke fabriek was opgetrokken werden steeds meer uitgebreid voor de bouw van magazijnen en werkplaatsen, terwijl voorts de eigen fabricage van materialen, gas, emballage etc. ter hand werd genomen. Het bedrijf was daarvoor zo langzamerhand in velerlei opzicht geheel self-supporting geworden. Een zeer vooruitstrevende situatie in die tijd!

Grote verbouwing

In 1911 werden alle kleine gebouwtjes die rondom de fabriek waren opgetrokken tot één grote fabriek verbouwd, die geheel was vervaardigd uit gewapend beton en aan alle toenmalige eisen van veiligheid en hygiëne voldeed. Het personeel was inmiddels uitgebreid tot ca. 250 personen en de zaken liepen zeer voorspoedig.

Ter vergemakkelijking van de expeditie en de export was al in 1905 in Amsterdam een magazijn ingericht dat werd beheerd door Willem van Doesburg. Aanvankelijk was dat gevestigd aan de O.Z.Voorburgwal 77 en later verhuisde men naar de Binnenkant nr. 21 (1909). Dit werd het hoofdkantoor van de firma. Eigen motorboten onderhielden het verkeer tussen de fabriek en het expeditie-magazijn.

Ook in het buitenland namen de activiteiten toe. In Duitsland werd oorspronkelijk in Gildehaus en in 1911 overgeplaatst naar Cleef, een zusterfabriek onder de naam "Biscuitfabrik Holland" gevestigd. Men bracht met succes steeds nieuwe produkten op de markt en verwierf zich allerwege een grote reputatie.

Helaas, de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) liet zijn invloed ook op de biscuitindustrie voelen. Er ontstond een grote schaarste aan grondstoffen en materialen, terwijl, tot overmaat van ramp, het bedrijf in Mijdrecht in 1916 ten tweede male werd getroffen door een hevige brand in de bakkerij-afdeling.

Ook deze klap kwam men te boven en na de oorlog (1918) werden de activiteiten weer met vernieuwde energie voortgezet.

Intussen was ook de personeelsbezetting gestaag gegroeid. Rond 1900 waren er zes mannen en 10 jongens in dienst en in 1906 was dit aantal al gestegen tot 106, waaronder een aantal vrouwen, met name voor

inpakwerk. Een flinke stimulans dus voor de werkgelegenheid in het Mijdrecht van toen. Maar toch was niet iedereen tevreden. De voortdurende uitbreiding van de koekfabriek in het hartje van het dorp ging namelijk gepaard met de nodige overlast voor de omwonenden. Ook de gemeente raakte daarbij betrokken want de Openbare School lag vlakbij de fabriek aan de Kerkstraat. Er kwamen klachten van de onderwijzers en de kinderen bij de schoolinspectie over het lawaai en de stank, benevens rook en roet, die de grote fabriek permanent produceerde. Dit leidde tot maatregelen waardoor de productie op bepaalde tijden moest worden stilgelegd. Niet bevorderlijk natuurlijk voor een goede verhouding met een van de voornaamste werkgevers in het dorp. Er moest dan ook dikwijls worden geschipperd.

In 1917/18 was de fabriek weer aan een uitbreiding toe; het aantal personeelsleden was inmiddels gestegen tot ruim 200! Voor deze uitbreiding had de directie haar oog laten vallen op een straat.

Annexatie van de Kerklaan

Voor 1919 liep er namelijk evenwijdig aan de Kerkstraat nog een straat(je) naar de Hervormde kerk, genaamd Kerklaan. Dit tweede straatje was dus feitelijk overbodig, met dien verstande dat aan de Kerklaan de sigarenfabriek van Pieneman was gevestigd. Na lange onderhandelingen was de gemeente bereid het Kerkklaantje aan de familie Van Doesburg te verkopen. Wel moest aan Pieneman het recht van onbelemmerde uitgang worden verleend. Omdat zich op dat terrein ook het gemeentelijk brandspuitenhuisje bevond, moest ook aan de gemeente het recht van toegang worden verleend. Voor een bedrag van f. 5239.—werd de koekfabriek in 1919 ten slotte eigenaar van de Kerklaan. Nadat Pieneman was verhuisd naar de uit voorgaande publicaties bekende locatie op de hoek van de Dorpsstraat en de Beatrixlaan en ook het brandweershuis was verplaatst - de firma Van Doesburg hield er later een eigen bedrijfsbrandweer op na - kon de hele zaak worden dichtgebouwd en was de Kerklaan verdwenen. Ja, ja, zo ging dat vroeger ook al!

Afbeeldingen van de gedenkpenning die voor het personeel, samen met een oorkonde, in 1926 werd vervaardigd ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van het bedrijf.

Het 100-jarig bestaan

In 1926 werd het 100-Jarig bestaan van de koekfabriek gevierd. Bij die gelegenheid werd voor het personeel een bronzen penning geslagen, waarvan wij beide kanten hierbij afbeelden. Deze penning is intussen een zogeheten collectors item geworden. Er zullen er zeker nog verscheidene ergens in rommeldozen in Mijdrecht verblijven. De Historische vereniging houdt zich natuurlijk aanbevolen voor een exemplaar ten behoeve van haar documentatie, ofwel ten behoeve van ons nageslacht. Men kon het personeel moeilijk met alleen een penning tevredenstellen. Dus kreeg een ieder ook een envelop met inhoud. Deze inhoud was gerelateerd aan het salaris (loon heette dat toen nog) van de betrokkene. Tenslotte verscheen er een fraaie oorkonde behorende bij de penning. Deze is afgedrukt op pag. 85 van het boek Mijdrecht 900 jaar dat in het jubileumjaar van Mijdrecht in 1985 gratis huis aan huis is, verspreid.

Het vervolg en einde van De Lindeboom

Het Amsterdamse verkoopkantoor was intussen (ca. 1920) overgeplaatst naar de Lijnbaansgracht aldaar en verzorgde met succes de verkoop in binnen- en buitenland.

De eerder genoemde Duitse vestiging in Cleefwerd in 1929 door de Van Doesburgs verkocht aan haar mede-aandeelhouders en werd, na in de Tweede Wereldoorlog geheel

te zijn verwoest, weer opgebouwd en heropend. In 1964 kwam het vervolgens in Amerikaanse handen, waarna het in 1976 definitief is gesloten.

De dochter heeft het dus veel langer uitgehouden dan het moederbedrijf dat, zoals bekend, haar poorten in 1937 moest sluiten.

Daaraan ging natuurlijk nog wel het nodige vooraf.

In de twintiger jaren bereikte De Lindeboom haar hoogtepunt. Er werkten toen meer dan 300 mannen en vrouwen. Mijdrecht en de omliggende plaatsen konden niet voldoende arbeidskrachten leveren (!) en derhalve werden meisjes en vrouwen uit Amsterdam gerecruteerd. Zij forensden met het stoomtreintje dat reed tussen het Haarlemmermeerstation in Amsterdam en Mijdrecht. Deze dagelijkse 'vrouwenexpres' leverde nogal eens problemen op, zodanig zelfs dat de marechaussee moest worden ingeschakeld om de vrouwentrein te begeleiden.

In 1932 kwam er nog een nieuwe directeur aan het roer, te weten Mr. M.B. van Doesburg geboren in Mijdrecht op 11 november 1902 als zoon van Arnoldus van Doesburg. In 1932 trouwde de jonge Van Doesburg - die in de fabriek "mijnheer Ries" werd genoemd - met Nettie Dijken die niet afkomstig was uit Mijdrecht. In april 1932 is hij vervolgens vertrokken naar Nieuwe-Amstel, mogelijk mede omdat hij er niet in slaagde de algemene malaise van de 30-er jaren in voldoende mate het hoofd te bieden. Misschien ook omdat wegens financië-

Ie redenen een aantal belangrijke recepten aan de concurrentie moesten worden verkocht. Hoe dan ook, het ging daarna met De Lindeboom snel bergafwaarts. In 1937 kwam het faillissement en het ontslag van de nog resterende meer dan 100 personeelsleden, hetgeen voor Mijdrecht en omgeving een kleine ramp betekende.

De fabriek werd eerst nog verkocht aan de Rotterdamse concurrent Van Melle, maar ook dit bedrijf kon de zaak niet meer redden. Daarna kwamen de panden in handen van de Drogerijen Maatschappij en tenslotte ontstond daaruit in 1976 het thans bekende winkelcentrum De Lindeboom. De naam is dus het enige wat van dit belangrijke stuk Mijdrechtse geschiedenis is overbleven!

Met dank aan de heer Barends, mevrouw Van der Gronde en het gemeentearchief van De Ronde Venen voor de verstrekte informatie.

De Koekfabriek vóór de grote verbouwing van 1911 —————>

De centrale plaats van De Lindeboom in het dorp Mijdrecht blijkt duidelijk uit deze luchtfoto, die is gemaakt in 1925.

Gesproken Geschiedenis

door A.C.M. Peek

(overgenomen uit *Stichts historisch Contact* 4/1993)

Geschiedenis 'doen' is voor veel mensen een inspirerende ervaring. Zelf op onderzoek uitgaan, een archief bezoeken, een stamboom uitzoeken, duizenden besteden er hun vrije tijd aan.

Men staat oog in oog met historische documenten en even lijkt de onherroepelijke kloof tussen heden en verleden overbrugd. Die sensatie is intenser dan bij het 'consumeren' van geschiedenis: het lezen van het geschiedverhaal dat door anderen is opgeschreven.

Een document dat tijdens eigen onderzoek wordt ingekeken en bestudeerd is meestal al door veel handen gegaan. Het is, in die betekenis van het woord, niet nieuw. Een vorm van geschiedenis 'doen' waarbij het document wel nieuw is, is het beoefenen van gesproken geschiedenis.

De ingeburgerde benaming daarvoor is **oral history**.

Bronnen

Geschiedbeoefening draait om bronnen. In onze cultuur spelen geschreven bronnen daarbij een hoofdrol. Boeken, dagboeken, brieven, rekeningen, notulen, akten en wat al niet, documenteren gebeurtenissen uit het verleden.

Ook materiële bronnen spelen een grote rol. De archeologie in al haar verschijningsvormen getuigt daarvan.

Het gaat bij geschiedbeoefening om het interpreteren van zulke bronnen, uiteindelijk met de bedoeling om tot een samenhangend geschiedbeeld te komen.

Het gesproken (of gezongen) woord speelt een kleinere rol. Dat is in sommige culturen anders. Daar leeft een sterke traditie van het vertellen en doorvertellen van verhalen, legendes, liederen. Ze worden uit het hoofd geleerd en vaak door beroepsvertellers verspreid. Hun publiek is sterk betrokken bij de inhoud en de vorm van deze vertellingen. Er kan zelfs straf staan op het veranderen ervan.

Het in luisteren en onthouden getrainde publiek bewaakt de eigen orale traditie. In onze westerse cultuur is deze traditie grotendeels verloren gegaan. Dat wil niet zeggen dat er geen verhalen meer verteld worden, verre van dat. En ook niet dat de invloed van vertelde verhalen verloren is gegaan.

Om een recent voorbeeld te geven: uit een groot onderzoek bleek dat het beeld van Nederlandse jongeren over Duitsland en de Duitsers heel wat negatiever was dan onderzoekers, politici en historici hadden verwacht. Op zoek naar verklaringen kwam men al snel uit op de verhalen die ouders en grootouders over oorlog en bezetting vertellen. Die lijken invloedrijker dan een halve eeuw handel, toerisme, bondgenootschap en vrede. Hoewel er in de westerse wereld verhalen verteld werden en worden, is de aandacht van de geschiedbeoefenaars naar de geschreven en de materiële bronnen uitgegaan. Betrouwbaarheid, toegankelijkheid en controleerbaarheid zijn daarbij belangrijke argumenten. Ook oral history bedient zich van bronnen, bronnen die gebaseerd zijn op het gesproken woord. En daaronder vallen niet alleen de eerder genoemde legendes en volksverhalen, maar ook toespraken, liedjes, interviews en dergelijke.

De uitvinding van de bandrecorder heeft de beoefening van oral history een enorme impuls gegeven. Is nu ieder vastgelegd gesprek oral history? Nee. Het gaat om gesproken herinnering van mensen. En om het gebruik van deze bron samen met andere (meestal geschreven) bronnen in een verantwoordende vorm van geschiedschrijving.

Maar waarom zou men nu juist gebruik willen maken van de gesproken herinnering van mensen? Verdrinken we niet in een al maar groeiende papiermassa? Barsten archieven niet uit hun voegen?

Er is toch genoeg te onderzoeken in en aan de geschreven en materiële bronnen? Dit zijn stuk voor stuk waarheden als koeien.

Maar toch is er een aantal goede argumenten aan te voeren voor de beoefening van oral history.

Laten we nog even terugkeren naar de opening van dit artikel. Oral history biedt de beoefenaars de sensatie van het 'nieuwe' document, de bron die nog geen andere historicus onder ogen heeft gehad. Het interview is voor een niet onbelangrijk deel het product van de onderzoeker.

De zorgvuldigheid van de voorbereiding, de kwaliteit van de vragen, de raffinesse van de vraagtechniek, de elegantie van het verwerkte interview; het hangt allemaal af van de onderzoeker.

Ontwikkelingen

We zagen hierboven dat de orale traditie in onze streken sterk verwaterd is. Maar er is een nieuw gevaar dat de geschiedschrijving bedreigt.

De geschreven traditie verandert snel en er vallen gaten waar die vroeger heel vanzelfsprekend door geschreven bronnen werden gedekt. Er worden bijvoorbeeld heel wat minder brieven geschreven dan vroeger. De kunst van het briefschrijven is voor een groot deel verloren gegaan. Men heeft er de tijd en de aandring niet meer voor. Men pakt de telefoon, overlegt, argumenteert, beslist en niets van dat alles wordt vastgelegd. Ongeveer hetzelfde lot heeft het dagboek getroffen. Ligt het aan de televisie, aan het tempo van het moderne leven met alle afleiding van dien?

Het lijkt erop dat veel mensen die vroeger een dagboek zouden bijhouden dat tegenwoordig niet meer doen. Minder schrijfervaring leidt wellicht tot minder schrijfplezier en ook minder goede teksten. Hoewel er aan de ene kant veel meer vastgelegd wordt en toegankelijk is of wordt voor historisch onderzoek, dreigt er door de verandering in onze cultuur ook veel waardevols verloren te gaan.

Oral history kan een poging zijn om iets van deze effecten te compenseren. Het meest vruchtbare is oral history in combinatie met onderzoek van geschreven bronnen. De mogelijkheid tot verificatie kan dan bijvoorbeeld benut worden.

Overigens blijkt regelmatig dat de mondelinge getuigenis niet zo onbetrouwbaar is als vaak beweerd wordt. Maar feit is dat de gesproken herinnering alleen, zonder de beschikbaarheid van andere bronnen, veel moeilijker tot een bevredigend resultaat leidt. De onderzoeker in een oral history project zal zich dus niet beperken tot interviewen, maar zal proberen uit een veelheid van informatie een betekenisvolle context te construeren. Binnen die context verkrijgt het interview zijn waarde.

Waarom oral history?

Gesproken geschiedenis is soms de enige

manier om informatie boven tafel te krijgen die anders voorgoed zou verdwijnen. Dat geldt bijvoorbeeld voor de herinnering van mensen die tot voor kort vrijwel altijd buiten de geschiedschrijving gehouden werden.

Deels omdat ze weinig geschreven bronnen voortbrachten, deels omdat de belangstelling voor hen betrekkelijk recent is.

Het gaat dan om de geschiedenis van het dagelijks leven, van 'de gewone man', van kleine gemeenschappen. De onderzoeker gaat dan meestal oudere mensen interviewen.

Hierboven is al even de (on)betrouwbaarheid van het menselijk geheugen ter sprake gekomen. Dit probleem geldt in sterkere mate als het feiten en gebeurtenissen van langer geleden betreft. En ook kunnen oudere mensen eerder moeite hebben met het zich correct en volledig herinneren van zaken.

Nu zijn historici gewend aan het omgaan met incomplete of gedeeltelijk betrouwbare bronnen. In deze zin is er niets nieuws aan de hand.

Het aardige is nu juist dat de onderzoeker, ondermeer door zijn interviewtechniek, de betrouwbaarheid van de informatie kan vergroten. Maar toch blijft overeind dat het oral history-interview niet het bij uitstek geschikte middel is om betrouwbare historische feiten te verzamelen. Te subjectief, zeggen tegenstanders. Toch is juist de subjectiviteit van de herinnering tevens de kracht ervan. Oral history-interviews richten zich vaak op de beleving, op de emotie, de sfeer. Het is de psychologische component, die in de geschreven bronnen ontbreekt of diep verborgen ligt, maar die in het gesprek met de ooggetuige vaak schitterend naar voren komt.

In 'Literatur und Erfahrung nr.10'(Berlijn, juli 1982), een speciaal nummer gewijd aan 'Oral History, Geschichten von Unten' staat een merkwaardig incident vermeld.

Een onderzoeker legt zijn zorgvuldig bewerkte interviewtekst voor aan de geïnterviewde, een leeraar. Deze maakt bezwaren tegen bepaalde passages. Zo is dat niet gezegd! Bij nadere controle blijkt dat juist de gewraakte gedeelten vrijwel letterlijk zijn geciteerd. De passages waar de onderzoeker wat meer zijn eigen interpretatie en vorm aan had gegeven, leverden geen protest op. Hieruit blijkt dat de onderzoeker niet klaar is met het letterlijk weergeven van de gesproken tekst. Het gaat veel meer om het zorgvuldig en respectvol interpreteren van de bedoelingen van de

geïnterviewde. De toon waarop iets is gezegd, de nonverbale signalen die een woord of een zin een aparte lading kunnen geven, de speciale betekenis die een woord voor een ooggetuige kan hebben, op al deze en andere aspecten moet de onderzoeker letten. Hij moet daar gebruik van maken bij het bewerken van het interview. Welke diepere bedoelingen, welke diepere lagen zijn er verborgen achter gesproken woorden?

Selma Leydesdorff geeft een ontroerend voorbeeld in haar boek "We hebben als mens geleefd: het Joodse proletariaat van Amsterdam 1900-1940" (Amsterdam 1987) over de herinneringen van joodse proletariërs in Nederland. Het woord 'honger' duikt op in het gesprek tussen haar en een hoogbejaarde joodse vrouw. Het betekent beurtelings het knagend gevoel van 'nooit genoeg' van het kind tijdens de schaarste van de Eerste Wereldoorlog, het absolute gebrek in Bergen-Belsen en de trek die de interviewster hoort te hebben na een gesprek van enkele uren. Gesproken geschiedenis beoefenen is een serieuze vorm van geschiedschrijving geworden, met speciale problemen en unieke voordelen. Het kan een prachtig avontuur zijn, zowel voor de onderzoeker als voor de geïnterviewde.

Naschrift van de redactie

Voorwaar een interessant verhaal van de heer Peek, waarvan wij U graag kennis laten nemen. Jammer dat hij, nu en dan op de literaire toer gaande,

o.i. de praktijk wat uit het oog verliest. Oral history is toch zeker niet voorbehouden aan literatoren of andere geschiedschrijvers uit die richting? Verre van dat!

De meest voor de hand liggende gang van zaken is het bezoeken van veelal oudere lieden, gewapend met een kleine recorder en een blocnote met schrijfgerei, om aan de oudere vragen te stellen en hem of haar vervolgens te laten vertellen over de plaatselijke of regionale geschiedenis. Helemaal geen ingewikkelde interview-techniek, maar gewoon laten praten en af en toe wat bijsturen in de gewenste richting.

Later worden dan uit het verkregen materiaal de gezochte historische feiten gedestilleerd. Feiten die als regel niet op schrift zijn te vinden en die - als te lang wordt gewacht - ook niet meer mondeling te verkrijgen zullen zijn. Om dit laatste en omdat men nu eenmaal vlugger luistert dan schrijft, gaat het m.i. bij de oral history.

Leden van historische en aanverwante verenigingen zouden aangespoord moeten worden om - nu het nog kan - een praatje te gaan maken met ouderen uit hun omgeving, die historische kennis of althans -belangstelling hebben, waarna hun informatie op eenvoudige wijze kan worden vastgelegd. Dit behoeft niet onmiddellijk te resulteren in publicaties. De interviews kunnen worden bewaard, voorzien van een korte registratie van de inhoud opdat daarop bij latere publicaties kan worden teruggegrepen. Het is natuurlijk altijd nuttig om bijv. in de vorm van een werkgroepje, de vergaarde informatie af te luisteren en te bespreken. Evt. fouten of twijfelachtigheden kunnen dan worden gecorrigeerd of nader met de geïnterviewde worden besproken, opdat degenen die de informatie t.z.t. gaan gebruiken kunnen beschikken over een redelijk betrouwbare bron.

Er is al vaak over gesproken, maar wanneer komt in De Ronde Venen een oral history-werkgroep tot stand, zodat het fragmentarisch verzamelen van mondelinge gegevens wat meer structuur kan gaan krijgen? LC.

Cursus oral history/interviewtraining

Al jaren wordt het interview als bron van historische kennis gebruikt. Vooral voor onderzoek naar het recente verleden zijn vraaggesprekken met mensen die de geschiedenis 'zelf hebben meegemaakt', zeer belangrijk.

De Stichting Stichtse Geschiedenis organiseert een cursus 'oral history/ interviewtraining' voor leden van historische verenigingen en amateur-historici. Oral history zoals mondelinge geschiedenis genoemd wordt, kent zo haar eigen technieken en valkuilen.

De cursus, die plaatsvindt op Mariaplaats 23 te Utrecht, is bedoeld voor mensen die belangstelling hebben voor de geschiedenis van de eigen plaats of wijk en graag ervaring zouden willen opdoen met het zelf uitvoeren van interviews. Voorkennis is niet vereist.

Op zes dinsdagavonden leert U wat mondelinge geschiedenis allemaal inhoudt en traint U met behulp van video-opnamen Uw eigen techniek. De nadruk ligt op een journalistieke wijze van interviewen, met oefening in diepte-interview en doorvraag- technieken. Er wordt gewezen op het gevaar van sturing en eigen interpretatie. Aan het eind gaan we in op het verslagleggen van de interviews. Het is uiteraard de bedoeling dat U ook in het echt oefent.

De cursus start op dinsdag 12 april 1994. Voor meer informatie en opgave: SSG Utrecht, tel.: 030-343880.

Herinnering aan een gemeente veldwachter in Wilnis

door Herman W. van Soest Sr., Wilnis

J.W.Mensink kwam in 1895 met zijn gezin uit Hoevelaken naar Wilnis. Wilnis had aan het einde van de vorige eeuw, zoals overal in dit veengebied, te kampen met zeer slechte wegen, voor-

de, figuur in een dorp.

Straatverlichting

Petroleumlantaarns die stuk voor stuk elke avond moesten worden

ontstoken en een aantal uren later op een door de gemeente te bepalen tijdstip weer moesten worden gedoofd, gaven een zwak lichtschijnsel in de nacht. Het werk was in handen van gemeentelijke lantaarnopstekers. In Wilnis ver-

al in het najaar en in de winter. Het was in een tijd van de regenwaterput voor drinkwater en voor de openbare verlichting was men aangewezen op de petroleumlantaarn.

Op de hierbij afgedrukte afbeelding van het 'centrum' van Wilnis, ziet U een grindweg met een paardenpad (afb.1). Dat is een straatje van klinikers midden in de weg, waarop de paarden konden lopen. Hoe diep de ijzeren banden van de wagenwielen wegzakten in de blubber was niet belangrijk, als het paard maar kon blijven trekken.

In deze tijd kwam Mensink naar Wilnis om als veldwachter zijn werk te doen. Let wel, de veldwachter was destijds een erg belangrijke, met gezag bekle-

zorgde **Jan Dolderman** de 15 lantaarns van Driehuis tot de Krom. Een afstand van ca. 1,5 km. Teunis Vonk zorgde voor het andere deel van de Krom

tot de Korenmolen in Oudhuysen. Dat waren 16 lichtpunten eveneens een afstand van ca. 1,5 km. Het toezicht op de goede uitvoering van een en ander was een van de taken van de veldwachter.

De fiets

Mensink moest gedurende de eerste 16 jaren van zijn verblijf in Wilnis alles tevoet doen. Pas in 1911 krijgt hij een fiets van het gemeentebestuur. Hoe trots hij daarop was kunt U op de hierbij opgenomen foto zien (afb. 2). De veldwachter had vroeger te maken met alles wat er in een dorp gebeurde.

Een viswedstrijd

Zo was er op zaterdag 22 juli 1899 een viswedstrijd op de Wilnissse plassen, een zeer geliefd vissers-eldorado in die tijd - waarover in "De Amsterdamsche Courant" van vrijdag 28 juli 1899 een soort stripverhaal verscheen waarop de dorpsveldwachter (met snor) duidelijk is te herkennen (afb. 3), terwijl hij een

kinderschaar in bedwang hield. Een viswedstrijd door bekende figuren als Cornelis en Bram de Wit uit Breukelen, was destijds een belevenis, speciaal voor de jeugd en daarbij kwam natuurlijk de veldwachter in functie, 'teneinde de orde te handhaven'. De tekening is gesitueerd in de baan, naast De Vergulde Wagen in Wilnis

De onvermijdelijke bijnaam

De veldwachter had - hoe zou het anders kunnen - vanzelfsprekend een bijnaam. Hoe hij daaraan kwam wordt duidelijk uit de volgende anekdote. Mensink werd een keer door de jeugd uitgedaagd (ook toen al was niets spannender dan dat). Hij wilde een van de uitdagers te pakken zien te krijgen, maar in dit geval lukte hem dat niet. In zijn boosheid over het falen als gezagsdrager verviel hij in zijn Veluws dialect en riep de kinderen nijdig achterna: "NOE. NOE. het is goed afgelopen jongh, want ik had oe wel een kogel in de kont kunnen schieten!"

Zonder schietwapen valt dat natuurlijk niet mee, want hij had alleen een soort sabel of degen. Maar niet altijd kon men onze veldwachter ongestraft beetnemen. Op een winteravond waren de mannen weer eens bezig geweest, waarbij het een beetje uit de hand was gelopen. De volgende dag ging de veldwachter op pad om de dader van de ongeregeldheden op te sporen. Hij kwam toen Abraham Nap tegen. Echt niet iemand om voorop te lopen bij ongeregeldheden, maar Mensink probeerde toch of Nap hem iets meer zou kunnen vertellen en kreeg tenslotte te horen: "Je kan je vrienden toch niet verraden..... want Goris is ook een goeie jongen."

Dat was dus voldoende om de veldwachter op zijn fiets naar het goede adres te brengen.

Zo maar een veldwachter die in een dorp, door zijn kennis en hulpvaardigheid bij alle inwoners respect afdwong.

Mensink 25jaarveldwachter

In 1920 is dat uitbundig gevierd.

Heel het dorp had de vlag uitgestoken. 4 Jaar later, op 1 september 1924, ging hij met pensioen. Mensink is nog tot 1928 gemeentebode en dorpsomroeper geweest. Ook vinden wij bijvoorbeeld zijn handtekening als getuige bij de geboorte van een kind.

Een man om respect voor te hebben.

Hierbij nog een fraaie foto (afb. 4) van

het echtpaar Mensink met hun beide dochters, Hanna en Mina, genomen voor hun woning aan de Dorpsstraat 61 in Wilnis (ca. 1920)

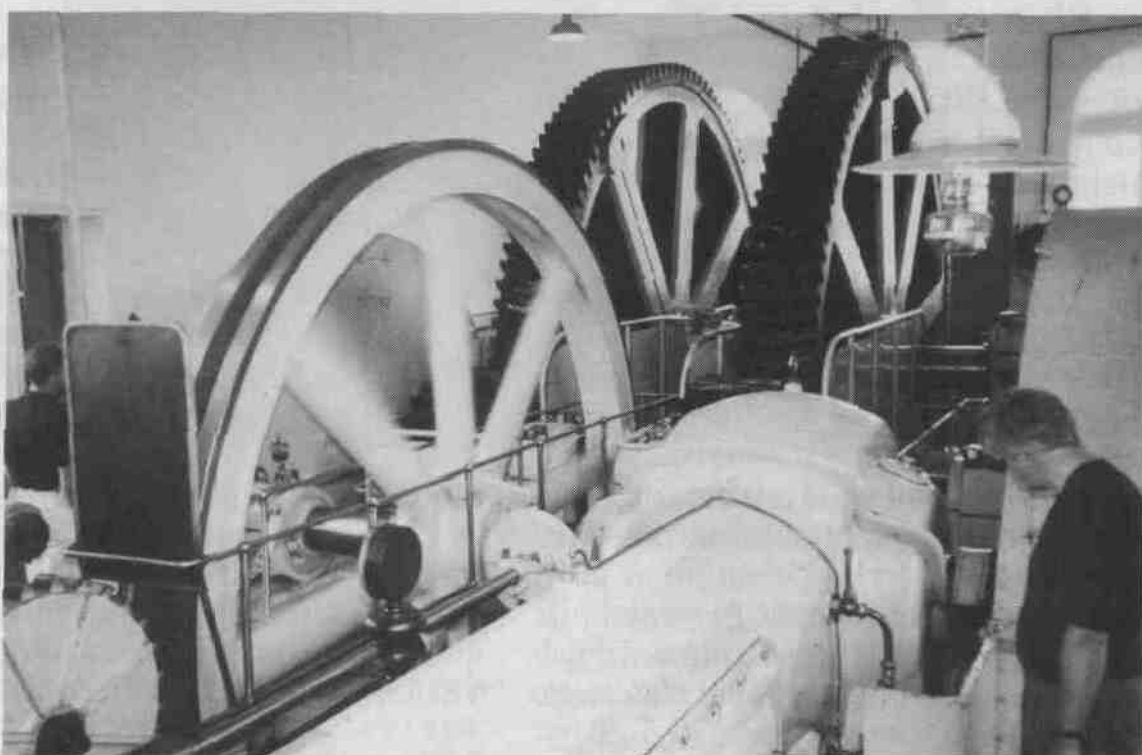
De opvolger

Johannes van Splunder volgde hem op als gemeente veldwachter.

Ook hij heeft zich voor Wilnis zeer verdienstelijk gemaakt vooral in de periode 1940/1945. Hij zou de laatste gemeente veldwachter zijn want daarna kwam de Rijkspolitie en was ook de VELDWACHTER geschiedenis.

foto's: archief H.W. van Soest.

Het uit 1888 daterende Stoomgemaal van Halfweg (NH)

*De gigantische landraders en het grote vlieg wiel van het stoomgemaal Halfweg, daterende uit 1888. Bezigting is zeer de moeite waard.
Het geniaal is periodiek in gebruik t.h.v. geïnteresseerden (opname: aug.1992).*

De Burgemeesters van De Ronde Venen in oorlogstijd

door Fred de Wit, Mijdrecht

VOORWOORD

In het artikel "Van Schout naar Maire en Burgemeester" dat ik publiceerde in de PROOSTKOERIER 8e jaargang nr. 3 van september 1993, schreef ik over burgemeester van Doorn van Noordscharwoude. Deze bestuurder zwoer achtereenvolgens trouw aan de Bataafse Republiek, koning Lodewijk, de Franse keizer en koning Willem I en dat hij zich steeds wist te handhaven. Hoe anders was dit tijdens de Duitse bezetting. Daarover gaat dit artikel.

In de archieven van de voormalige gemeenten Mijdrecht, Wilnis, Vinkeveen/Waverveen is hoegenaamd niets te vinden over de gebeurtenissen tijdens de bezetting. Ook bij het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie kon men mij niet helpen. Het Rijksarchief te Utrecht en het archief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken beschikken eveneens over weinig gegevens. Bij het Ministerie van Justitie bleek meer materiaal aanwezig te zijn en kreeg ik alle medewerking van de heer C. de Roo. Hierdoor kwamen een aantal feiten aan het licht die nog niet zijn gepubliceerd.

Uitgangspunt van dit artikel is de vraag hoe de burgemeesters tijdens de bezettingsjaren in De Ronde Venen functioneerden. Handelingen van de bezetter of de verzetsbeweging waarbij de burgemeesters niet betrokken waren, zijn daarom niet vermeld. In dit artikel zijn alleen de feiten weergegeven, zoals die in de archieven zijn bewaard. Heel uitvoerig zelfs om de objectiviteit niet te kort te doen. Commentaar op de beschreven gebeurtenissen heb ik evenmin willen geven om dezelfde reden. Dat moeten anderen maar doen. De namen van sommige personen, die betrokken waren bij bepaalde gebeurtenissen, zijn door mij niet vermeld om geen inbreuk te maken op de persoonlijke levenssfeer van directe nabestaanden.

FRED DE WIT

Op 3 november 1943 was het 50 jaar geleden dat burgemeester Padmos door de Duitse bezettingsautoriteiten met onmiddellijke ingang werd ontslagen als burgemeester van Mijdrecht en Wilnis. Hij had dit ambt uitgeoefend vanaf 16 juli 1919. Toen in juli 1943 over een herbenoeming moest worden beslist, grepen de Duitsers in omdat het beleid van Padmos volgens hen veel te wensen overliet. In een brief aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken, gedateerd op 21 juli 1943, werden Padmos de hierna volgende verwijten gemaakt.

Toen tijdens de bezetting enige NSB'ers zwaar mishandeld werden, hadden de daders vervolgd en bestraft moeten worden. De burgemeester wilde hier echter niets van weten met liet motief dat hij met de NSB niets te maken had, omdat hij in zijn gemeente de vertegenwoordiger van de Koningin was. In 1941 werden de burgemeesters ingeschakeld bij het werven van leden voor de Nationale Volksdienst. Deze organisatie, met een charitatieve doelstelling, was nauw verbonden aan de NSB. Ook op Padmos werd dus een beroep gedaan. Hij riep zijn ambtenaren bijeen en zei: "Ik moet vragen of U bereid bent lid van de NVD te worden. U hoeft het niet te doen. Ik doe het ook niet."

Daarop werd geen van de ambtenaren lid. Op 30 april en 1 mei 1943 staakten de boeren in Mijdrecht en Wilnis. Ze weigerden melk af te leveren aan de fabrieken. De melk werd zonder bonnen verkocht of weggegooid. De burgemeester ondernam hiertegen geen actie. Aan de weigering melk af te leveren werd, volgens een bericht van de NSB, een eind gemaakt omdat de zoon van een NSB-lid, die toevallig met verlof was van het Oostfront, met instemming van de Sicherheitsdienst in Amsterdam ingreep.

Volgens de gemachtigde van de rijkscommissaris in de provincie Utrecht maakte Padmos, die reeds 65 jaar was, een uitgebluste indruk en zou niet in staat zijn om in noodgevallen krachtadig op te treden. Tot zover de brief van de Duitsers aan de secretaris-generaal van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

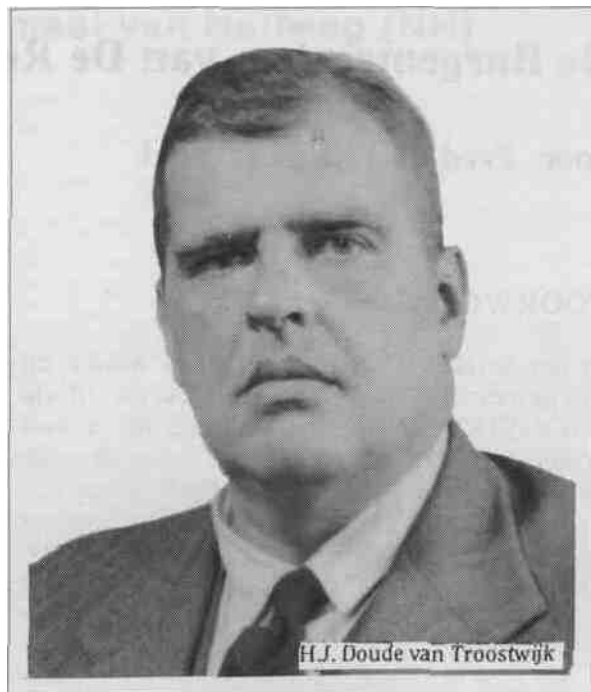
Dat Padmos weinig met de bezettende macht op had, bleek al uit de rede die hij hield tijdens de eerste raadsvergadering in Mijdrecht na de Duitse inval. Hij zei daarin toen het volgende:

"De tijd tussen deze en de vorige vergadering is langer geworden dan in de bedoeling lag. Wij hebben dagen van spanning en verschrikking doorleefd, zoals ons land in vele generaties niet heeft meegemaakt. Zware offers heeft ons volk gebracht, doch het heeft ook vastberadenheid getoond in de dagen van strijd en beproeving. Wij denken met eerbied aan de duizenden die hun leven offerden en aan de vele families welke in rouw gedompeld zijn. Wij gedenken ook met eerbied en medegevoel de militair uit deze gemeente, Jacobus ten Haken, voor zover bekend tot heden de enige uit deze gemeente, die in de strijd is gevallen, die het hoogste heeft gegeven voor het vaderland, wat hij geven kon. Onze deelneming gaat ook uit naar zijn vader en broers en zusters die hun zoon en broeder moesten missen. Wij hebben moeilijke dagen doorleefd, hoewel de moeilijkheden hier niet zo groot waren als in andere plaatsen. Maar het bedroeft ons bovenal, dat H.M. onze geliefde Koningin met haar ministers vanwege de oorlog ons land heeft moeten verlaten, waar zij in zovele jaren ons land met ere geregeerd heeft. Ik dank allen voor de hulp, die zij in deze dagen hebben verleend en ook het gemeentepersoneel, dat een zware taak te verrichten had en nog te verrichten heeft. De bevolking heeft ook in deze gemeente haar kalmte kunnen bewaren en bij het doortrekken van de Duitse troepen een waardige houding aangenomen. En nu heeft de bezettende macht verordend dat de Nederlandse bestuursorganen zoveel mogelijk hun taak zullen voortzetten op de gewone wijze, met inachtneming van de bepalingen door die macht gesteld of te stellen. Moge God ons moed en kracht geven om die taak met nauwgezetheid te vervullen en moge Hij ons volk leiden door deze tijd van beproeving naar een betere toekomst."

DOUDE VAN TROOSTWIJK

De Duitse commissaris-generaal voor bestuur en justitie benoemde op 6 november 1943, na het ontslag van burgemeester Padmos, de NSB'er Doude van Troostwijk tot burgemeester van Mijdrecht en Wilnis. Deze wilde direct al in Mijdrecht gaan wonen. Op 12 november deelde hij de familie Padmos mede, dat zij op 10 december de ambtswoning verlaten moesten hebben. Op 13 januari 1944 betrok hij de burgemeesterswoning aan het Mijdrechtse Hofland. Hier zou hij ook op 5 mei 1945 door de Binnenlandse Strijdkrachten worden gearresteerd.

Hendrik Jacob Doude van Troostwijk was geboren te Loenen op 21 januari 1898 als zoon van Hendrik Jacob Doude van Troostwijk en

Jonkvrouw Jacoba Henriëtta Marianna Agatha Clifford. De families Doude van Troostwijk en Clifford waren in Loenen en Vreeland onder andere actief in het bestuur van de waterschappen. Overigens was er in de vorige eeuw nog een Doude van Troostwijk burgemeester van Loenen geweest. Nadat H.J. Doude van Troostwijk het gymnasium had doorlopen, vertrok hij als planter naar Indië. Hij keerde na ongeveer tien jaar terug en stichtte, hoewel hij zelf ook niet onbemiddeld was, met behulp van zijn familie een Incassobank in Amsterdam. Zijn familie zou later, door zijn NSB-activiteiten, volledig met hem breken. Op 1 juli 1931 trouwde Doude van Troostwijk met Elisabeth Hijner uit Hilversum, die ook lid van de NSB zou worden. Het echtpaar kreeg 1 zoon die zich later zou aansluiten bij de Nationale Jeugdstorm, de nationaalsocialistische jeugdbeweging.

In oktober 1933 sloot hij zich aan bij de NSB. Hij woonde toen te Nieuwersluis en was van augustus 1934 tot november 1936 kringleider van de NSB in de Vechtstreek. Hij bedankte voor die functie en ook voor de NSB toen hij secretaris werd van het waterschap "Het Honderd" te Loenen, omdat de regering in december 1933 een verbod had uitgevaardigd, het zogenaamde "Ambtenarenverbod", waarbij werd bepaald dat overheidsfunctionarissen geen lid mochten zijn van deze politieke organisatie. Bij de inval van de Duitsers op 10 mei 1940 werd hij evenwel, zoals ook met de NSB'ers gebeurde, opgepakt en ingesloten. Na de capitulatie van het Nederlandse leger werd hij weer vrijgelaten. Hij meldde zich toen weer aan als lid van de NSB en nam de functie

van kringleider weer op. Hij ontpopte zich als een fanatiek NSB'er en trok in een gesloten W.A.-formatie onder het zingen van strijdlie-deren door de dorpen van noord-west Utrecht. Hij ventte ook met het nationaalsociahstische weekblad VOLKEN VADERLAND. Hij viel op door zijn forse, enigszins lomp gebouwde figuur en zijn norske uiterlijk. Voorts propa-geerde hij de nationaalsociahstische gedachte door raam- en aanplakbiljetten op zijn woon- huis, en later na zijn benoeming tot burge- meester, in het gemeentehuis en op het distri- butiekantoor. In de burgemeesterskamer te Mijdrecht hingen de portretten van Hitler en Mussert, betaald uit de gemeentekas. Op de secretarie en bij de distributiedienst probeerde hij tevergeefs NSB'ers aan te stellen.

Voor zijn aantreden als burgemeester waren er plannen om het Mijdrechtse gemeentehuis uit te breiden. Hoewel een dergelijk plan al gereed was, kon hij zijn nationaalsociahstische ge-voelens niet onderdrukken: er moest een nieuw plan komen, ontworpen door een partijgenoot opdat het plan een "volkser" karakter zou krijgen.

Toen zijn hond medio 1942 in Vreeland was weggelopen, werd de viervoeter door een anonieme vaderlandslievende Nederlander bij hem teruggebracht. Echter wel met een oranje lint aan de halsband. Doude van Troostwijk plaatste toen een advertentie in de plaatselijke pers waarin hij de vinder bedankte en tevens een sneer gaf naar Koningin Wilhelmina die in mei 1940 met haar ministers naar Engeland was uitgeweken.

Eind 1943 was Doude van Troostwijk bena-derd door Van der Land, de districtsleider van de NSB. Deze vroeg hem of hij bereid was burgemeester te worden van Mijdrecht, Wilnis en Vinkeveen. Aanvankelijk weigerde hij maar

nam tenslotte de benoeming voor Mijdrecht en Wilnis aan. Voor Vinkeveen zou later de NSB'er J.Hettema als waarnemer worden benoemd, nadat burgemeester G.E. Mühlradt, die vanaf 15 augustus 1931 burgemeester was en per 26 februari 1946 eervol ontslagen is, zich ziek had gemeld. Overigens keerde Mühiradt na de bevrijding niet in zijn ambt terug omdat eerste de bezwaren onderzocht moesten worden, welke gerezen waren tegen zijn beleid gedurende de bezettingstijd. De zuiveringscommissie, die hem moest beoor- delen kwam tot de conclusie dat Mühlradt zich te weinig had verzet tegen de eisen van de bezetter en mitsdien op grond van zijn houding in verband met de bezetting niet kon worden gehandhaafd. De minister van Binnenlandse Zaken verleende hem toen per 26 februari 1946 eervol ontslag. Mühlradt werd o.a. aan- gerekend dat hij diverse keren een NSB'er bij de commissaris van Utrecht had aanbevolen voor de functie van onbezoldigd gemeente- veldwachter.

Hettema, van beroep onderwijzer, was hier- voor burgemeester van Hulst in Zeeuws-Vlaan- deren en van Loenen geweest en uit Hulst gevlucht omdat deze plaats in september 1944 door de geallieerden was bevrijd. Zaterdag- vond 5 mei 1945, zou Hettema met zijn motor tegen een stilstaande vrachtwagen zijn gere- den en is op dinsdagochtend 8 mei aan zijn verwondingen overleden.

INSTALLATIE

Tijdens een officiële bijeenkomst werd Doude van Troostwijk als burgemeester van Mijdrecht geïnstalleerd. Wethouder L. Eikelenboom sprak ongeveer als volgt: "Op 5 november 1943 ging het gerucht door de gemeente dat

burgemeester Padmos ontslagen was en gij heer Doude van Troostwijk in zijn plaats was benoemd als burgemeester van deze gemeente. Burgemeester Padmos heeft steeds zijn best gedaan om door een zuinig beheer de gemeentenaren hoge belastingen te besparen en later om de gemeente voor noodlijdendheid te bewaren. Van de inwoners van die gemeente ondervond hij echter niet de waardering die hij verdiende. De gemeente heeft veel te lijden gehad van de crisis in land- en tuinbouw en ook thans zijn er ook weer andere moeilijkheden namelijk het gebrek aan goede arbeidskrachten en grondstoffen om de produktie op te voeren. Ik hoop dat gij voor de gemeente een goede burgervader zult zijn en de helpende hand zult bieden aan allen zonder onderscheid van richting. Het ambtenarencorps is niet groot, doch heeft steeds met ijver zijn plicht vervuld. Ik ben er van overtuigd dat het bij alle verschil van politieke richting dit ook verder zal doen in het belang van de gemeente en van het vaderland. Ik wens U een goede samenwerking toe. Ik hoop dat de heer Rijkscommissaris een goede keuze heeft gedaan door U als burgemeester te benoemen en dat gij de gemeente goed zult besturen. Met de wens dat gij een goed burgemeester zult zijn, installeer ik U als burgemeester en verzoek ik U deze ambtsketen te willen aanvaarden."

BURGEMEESTER VAN LOENEN

Op 17 april 1945 werd Doude van Troostwijk (met de bevrijding reeds in zicht) als burgemeester van Mijdrecht en Wilnis opgevolgd door Pieter Heijman, een agrariër te Wilnis. Doude van Troostwijk aanvaardde toen het burgemeesterschap van Loenen, Vreeland en

Nigtevecht als opvolger van zijn broer Willem, die hij in brieven reeds eerder verantwoordelijk gesteld had voor rellen tegen NSB'ers in Loenen. In Loenen was toen L.J. den Hollander vanaf eind december 1943 de gemeentesecretaris. Samen met Willem Doude van Troostwijk hebben zij zich principieel tegen de maatregelen van de bezetter verzet. Op Dolle Dinsdag moesten zij onderduiken omdat zij weigerden op bevel van de Duitse officieren over te gaan tot het vorderen van paarden en wagens voor het vervoer van soldaten naar het front bij Arnhem. Als loco-burgemeester ging toen fungeren de eerste wethouder van Dijk die pro-Duits was, en maar zelden op het raadhuis kwam. In oktober 1944 kon den Hollander weer terugkomen, omdat de Duitse militairen uit de Dolle Dinsdag-dagen ook naar het front vertrokken waren. In november 1944 meldde zich bij hem de al eerder genoemde Hetteema die zich voorstelde als de nieuwe burgemeester van Loenen. Deze bleef daar burgemeester tot begin februari 1945 en werd daarna burgemeester van Vinkeveen en Abcoude. Voor zijn vertrek deelde Hetteema aan den Hollander mede dat Hendrik Jacob Doude van Troostwijk benoemd was tot burgemeester van Loenen in de plaats van zijn broer Willem. Bij diens aantreden maakte den Hollander hem duidelijk hoe hij over de NSB en de bezetter dacht. Hij wist dat Doude van Troostwijk van huis uit geen gemeen mens was. Evenals hij dat tegen Hetteema had gezegd, deelde hij ook Doude van Troostwijk mee, niet van plan te zijn langer als secretaris van Loenen aan te blijven, wanneer hem dingen zouden worden gevraagd te doen, welke in strijd met de belangen van de bevolking en zijn geweten zouden zijn. De reactie van Doude

De BS marcheert in mei 1945 door een vlaggende Dorpsstraat.

Aubade voor het huis van onderwijzeres mej. De Vries, waar de familie Padmos gedurende de laatste jaren van de oorlog inwoonde (het huis is inmiddels verdwenen; het stond schuin tegenover de plaats waar zich nu de HEMA bevindt).

van Troostwijk hierop was duidelijk. Hij verzocht de secretaris, voor het geval dat hij dat toch onbewust zou doen, direct hem daarop te attenderen. Hij heeft zich tegenover de secretaris aan zijn woord gehouden.

DOLLE DINSDAG

Toen in september 1944 de geallieerden met rasse schreden naderden en de Duitsers in verwarring vluchtten, ontstond er ook bij de NSB'ers grote paniek. Zo ook bij Doude van Troostwijk en zijn gezin. Zijn vrouw vluchtte naar Duitsland maar het beviel haar daar helemaal niet. Hij wilde haar terug en probeerde hiervoor een visum te krijgen. Hij schreef haar: "Je moet laten voelen dat je Frau Bürgermeisterin bent en je man behalve Bürgermeister eveneens Kreisleiter und Wehrmachts-angehörige en lid van de SS is."

Tijdens zijn proces na de oorlog verklaarde hij dat hij nooit lid van de SS is geweest, maar dat hij dit alleen maar geschreven had om zijn vrouw weer naar Holland terug te krijgen.

Na Dolle Dinsdag werd door de illegaliteit in een van de bijgebouwen van het slot Loenersloot te Baambrugge, nadat de bewoner een NSB'er, was gevlucht een lijst gevonden waarop de namen stonden van mensen die in aanmerking kwamen om door de Duitsers en NSB'ers als gijzelaars te worden gebruikt. Deze lijst was door Doude van Troostwijk, op 30 januari 1943, op verzoek van de Districtsorganisator district Utrecht van de NSB samengesteld. Op die lijst stonden o.a. de namen van notaris A.J.J. van der Heijden te Mijdrecht, I. Padmos toen nog burgemeester van Mijdrecht, evenals de namen van zijn collega's van Ab-

coude en Loosdrecht, C. Verweij Jzn van de boek- en steendrukkerij te Mijdrecht, A. van Heeringen, hoofd van de distributiedienst te Mijdrecht. Uit Vinkeveen stonden er de namen op van Verrips en Bijleveld. Volgens Doude van Troostwijk was deze lijst van gijzelaars noodzakelijk omdat van verschillende zijden bedreigingen werden geuit naar NSB'ers. Dit in verband met de eventuele landingen van de geallieerden. De meeste mensen op de lijst waren hem niet persoonlijk bekend. Wel was liij op de hoogte van hun houding ten opzichte van de NSB in het algemeen en tegenover de leden van de NSB in hun woonplaatsen. Deels werden zij door hem in staat geacht persoonlijk leiding te geven en/of deel te nemen aan daden van geweld tegenover leden van de NSB. Hoe Doude van Troostwijk precies aan al deze namen kwam, blijft onduidelijk. Zo ontkende de door hem benoemde groepsleider van de NSB te Vinkeveen ooit gevraagd te zijn om namen op te geven van gijzelaars. De Mijdrechtse molenaar A. Gille verklaarde na de bevrijding dat Doude van Troostwijk actief was in riet opsporen van illegale bladen, zoals Trouw en het in deze streek verspreide blad DE LUISTERVINK. Hij bedreigde verschillende personen met een karabijn en jongeren die zich na spertijd op straat bevonden, werd voorgehouden dat zij wel eens naar Duitsland konden worden gedeporteerd.

OVERVAL OP HET DISTRIBUTIEKANTOOR

Sinds 22 juli 1940 was A. van Heeringen, na een aanvankelijke opleiding als onderwijzer, werkzaam als ambtenaar op het distributiekantoor.

toor te Mijdrecht. In mei 1941 kreeg hij de leiding van deze dienst. Zelf was hij betrokken bij het ondergrondse verzet. In de avond van 24 maart 1944 vond er een overval plaats op het kantoor waarbij alle bonkaarten en rantsoenbonnen werden weggehaald. Van Heeringen nam zelf deel aan deze overval, welke geschiedde onder het commando van de Knokploegleider "Frits", genaamd van der Haar, woonachtig te De Bilt en broer van de latere burgemeester J. van der Haar. De volgende ochtend, 25 maart 1944, werd de overval door de ambtenaren ontdekt, nadat ze vergeefs hadden gewacht op de komst van van Heeringen, die toen al was ondergedoken. Volgens van Heeringen heeft Doude van Troostwijk, hoewel deze dit na de oorlog ontkende, de Sicherheitsdienst te Amsterdam telefonisch van de overval op de hoogte gesteld, die daarop tegen de middag van 25 maart arriveerde. De kassier-waardemateriaal R. Bras van de distributiedienst te Mijdrecht was toen reeds veertien dagen ondergedoken wegens zijn hulp bij het verstrekken van illegale persoonsbewijzen. De Sicherheitsdienst begaf zich terstond naar de ouderlijke woning van van Heeringen en arresteerde zijn ouders en twee zusters. Zij broer Dirk was niet thuis. Deze heeft zich later gemeld bij de politie te Mijdrecht en werd met de anderen voor verhoor overgebracht naar de Euterpestraat te Amsterdam. Daarna werden zij opgesloten in de gevangenis aan de Amstelveenseweg. Na een detentie van veertien dagen werden allen overgebracht naar het concentratiekamp Vught. Het woonhuis en de expeditiezaak van vader van Heeringen werden door de S.D. verzegeld. De bedoeling van de S.D. was alles weg te halen. Zoon Klaas van Heeringen zocht toen contact met Doude van Troostwijk om het huis en het expeditiebedrijf weer vrij te krijgen. Doude van Troostwijk heeft zich hiervoor ingespannen met als resultaat dat op 27 maart het huis en de zaak weer werden vrijgegeven, hetgeen Doude van Troostwijk persoonlijk aan broer Klaas heeft medegedeeld. Vader Gerrit van Heeringen is op 7 juni 1944 in het kamp Vught in de leeftijd van 59 jaar overleden. In september 1944 zijn moeder van Heeringen, twee zussen en broer Dirk bij de ontruiming van het kamp vanwege de geallieerde opmars vrijgelaten. Mishandeld zijn ze niet en als gijzelaars zijn ze redelijk goed behandeld. Hendrik van Heeringen van het transportbedrijf, lid van de Binnenlandse Strijdkrachten en Knokploegen afdeling Wapendropping, werd in maart 1945 bij een razzia door de Duitsers gearresteerd en naar Amsterdam vervoerd. Door bemiddeling van Doude van Troostwijk kwam hij vrij en werd niet op transport gesteld naar Duitsland.

MILDE BEOORDELING

Hoe hebben de inwoners van Mijdrecht en Wilnis de vervanging van burgemeester Padmos door een NSB'er ervaren en hoe oordeelde men over Doude van Troostwijk. Kennelijk heeft men hiernaar geïnformeerd, want in zijn dossier staat aangetekend dat hij niet omkoopbaar geweest zou zijn. Door zijn bemoeiingen zijn mensen uit Duitse handen vrijgekomen. Ook zijn gevorderde eigendommen teruggegeven. Hij trachtte voor de inwoners te redden wat er te redden viel en hij was een goed pleitbezorger voor de benadeelden. Met een Duits officier heeft hij wel eens een woordwisseling gehad over de gevorderde ziekenauto van P. van Yperen. De Duitser heeft hem zelfs de deur gewezen. Alvorens hij maatregelen nam en ze ten uitvoer bracht, besprak hij deze met zijn vertrouwensmannen P. Heijman, P.v.d. Berg, en G.J. van Bommel. Velen kennen hem en het publiek schuwt hem niet. Zowel ten gemeentehuize als in zijn woning staat hij voor hen open. Hij is voorkomend en vriendelijk en helpt voor zover dit mogelijk en verenigbaar is met de Groot-Duitse gedachte. In de loop van de tijd is zijn houding gematigder geworden en laat hij de mensen vrij in hun politieke overtuiging. De massa vergelijkt hem met zijn afgezette voorganger Padmos die een streng karakter had en een conservatief beleid voerde en verondersteld werd ook niet objectief te zijn. De uitdrukking is: "Jammer dat het een NSB'er is maar hij is niet beroerd". Uit zijn dossier is niet op te maken of deze beoordeling tijdens zijn bewind of na de oorlog is opge maakt. Met andere woorden of deze anonieme conduite-staat gemaakt is door een NSB'er of door iemand die hem moest berechten. Hoe dan ook, duidelijk is dat velen bereid waren om tijdens zijn proces gunstige verklaringen af te leggen.

GUNSTIGE VERKLARINGEN

P.A. Nawijn was in de periode dat Doude van Troostwijk burgemeester was, commies-chef ter secretarie van de gemeente Mijdrecht. Van 1 november 1944 tot 1 maart 1945 was hij waarnemend secretaris ter vervanging van secretaris C. Koedam die ziek was. Hij verklaarde dat de houding van Doude van Troostwijk tegenover het personeel altijd correct is geweest. Hij liet het personeel vrij en oefende geen controle uit op de afgifte van persoonsbewijzen. Ook tegenover de bevolking gedroeg hij zich correct. In de hongerwinter heeft hij voor de mensen een gaarkeuken geïnstalleerd en liet hij groenten komen uit de kop van

Noord-Holland. De zoon van de Mijdrechtse gemeente-secretaris C. Koedam Jr. deelde in 1948 mede dat Doude van Troostwijk meermalen pogingen heeft gedaan om deportatie van jonge mannen naar Duitsland te voorkomen. In de periode van 15 januari 1945 tot 4 april 1945, toen hij waarnemend burgemeester van Kockengen was, waren er met hem geen moeilijkheden volgens de gemeente-secretaris Jongeneel en wethouder Nap van die gemeente. J.L.J. van Oeveren, ambtenaar te Wiinis merkte op dat van de ambtenaren nooit iets werd geëist dat tegen hun geweten inging. Er werd dan altijd naar een oplossing gezocht. In 1948 betwijfelt opperwachtmeester J. van Splunder of het wel juist is om een verklaring af te leggen omtrent de houding van Doude van Troostwijk tijdens de oorlog. Hij verwondert zich er echter wel over dat de NSB-burgemeester Heijman, die Doude van Troostwijk in april 1945 opgevolgd is, wel vrij komt en Doude van Troostwijk nog niet. Volgens van Splunder was Doude van Troostwijk op de hoogte van de droppings van wapens door de Geallieerden in zijn gemeenten en van de aanwezigheid van onderduikers. Hij ondernam echter daartegen niets. Als politiemann had hij prettig met hem samengewerkt en had ook ervaren dat de burgemeester door velen werd geprezen. Eind april 1945 kwamen de Duitsers bij de veehouder J. van Dijk, wonende aan het Hofland, om aardappelen te vorderen. Hij waarschuwde de burgemeester en deze stuurde de Duitsers weg. De boer mocht de aardappelen behouden. In de laatste maanden hadden nogal wat evacués in Mijdrecht onderdak gevonden. Het hoofd hiervan was R. Hofman te Laren, die later verklaarde dat de burgemeester nooit had onderzocht of er onder hen ook Joden waren. Toen de dierenarts G. van Herwaarden toestemming vroeg voor het beschikbaar stellen van vlees voor de bevolking werd die onmiddellijk verleend.

BRANDSTICHTING BIJ KOOI

In september 1944 was er door de ondergrondse strijdkrachten in de gemeenten sabotage aan de wegen gepleegd waardoor het vervoer van de Duitse troepen belemmerd werd. De Duitsers namen dit niet en gingen over tot represailles. Op 13 september 1944 stopte te 13.30 uur een Duitse auto met 3 officieren voor de villa van de fabrikant Reijnder Jacob Kooi aan de Stationsweg te Mijdrecht. Thans is op deze plek een autoverhuurbedrijf gevestigd. Kooi vluchtte naar zijn schuilplaats onder de serre van het huis. De officieren vroegen naar Kooi maar zijn vrouw zei dat hij niet thuis was. Hierop zeiden de officieren dat het huis binnen

een kwartier zou worden opgeblazen en dat zij tot die tijd gelegenheid kreeg om wat spullen te pakken. Kooi zelf sprong na 10 minuten uit zijn schuilplaats. De Duitsers merkten hem op en hij kreeg een schot rakelings langs zijn hoofd van een hem achtervolgende Duitser. Kooi wist zich te verbergen in een sloot met riet in de nabijheid van zijn woonhuis. Hierna werd de woning in brand gestoken. Doude van Troostwijk bevond zich toen op de Griffie in Utrecht. Hij is toen onmiddellijk op de fiets van Utrecht naar Mijdrecht vertrokken om deze handeling te voorkomen. Zwaar bezweet kwam hij in Mijdrecht aan maar hij was te laat. Op verzoek van de voorzitter en de ondercommandant van de Mijdrechtse brandweer is hij toen naar de Duitsers gegaan en verkreeg toestemming om de brand te blussen. Toen de Mijdrechtse brandweerlieden door de Duitsers werden gedwongen om graafwerk te verrichten te Nieuwersluis, zette de burgemeester er zich voor in om vrijstelling te verkrijgen. De brandweer-commandant zei dat Doude van Troostwijk begrip had voor de positie van de brandweer alhoewel hij de opstelling van de brandweer kende. Als bewijs hiervoor gold volgens hem toch zeker dat het brandweercorps door zijn voorganger, burgemeester Padmos, was aangezocht om met de collectebussen van winterhulp te lopen. Winterhulp was een liefdadigheidsorganisatie welke door de Rijkscommissaris opgericht was en in het bijzonder door de NSB werd gepropageerd. De brandweer had dit toen pertinent geweigerd.

BEVRIJDING

Op 5 mei 1945 werden Doude van Troostwijk en zijn echtgenote door de Binnenlandse Strijdkrachten gearresteerd in hun woning aan het Hofland waarna hij werd ingesloten in de landbouwschuur van J. de Boer te Mijdrecht. Hierna werd hij overgebracht naar Nieuwersluis waar ook zijn echtgenote verbleef. Later werd hij vastgehouden in diverse intemeringskampen waaronder Amersfoort, Avegoor, en Westvaart in de Noord-Oostpolder waarin hij op 10 november 1948 nog verbleef. Uiteindelijk werd hij veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf ingaande 5 mei 1945 tot 5 mei 1950 met ontzetting uit de kiesrechten en het bekleeden van ambten in de semi- en overheidsdiensten. Tevens werd hem een boete opgelegd van H. 15.000,—. Na zijn vrijlating vestigde hij zich te Zeist.

P. HEIJMAN

Nadat Doude van Troostwijk op 14 april 1945 was benoemd in Loenen, Vreeland en Nigte-

vecht, volgde Pieter Heijman hem op in Mijdrecht en Wilnis. Hij legde in Utrecht op 17 april de eed af nadat de Duitse gevolmachtigde van de Rijkscommissaris hem had gewezen op de belangrijkheid van de eed; en de eedsformule allereerst in het Duits en daarna in het Nederlands was voorgelezen. Heijman was geboren op 18 februari 1890 te Nieuwer-Amstel en landbouwer van beroep. Voor de toenmalige Rooms-Katholieke Staatspartij had hij in 1939 zitting in de Gemeenteraad van Wilnis. Zijn burgemeesterschap heeft maar zeer kort geduurd, want drie weken later was ons land bevrijd en werd hij gevangen genomen door de toen 24-jarige Goris Bras en enige andere leden van het arrestatie-team van de Binnenlandse Strijdkrachten te Wilnis. Dit alles volgens een schriftelijke lastgeving van de chef van het Militair Gezag. Hij had zijn eigen huis verlaten en werd aangehouden ten huize van zijn overbuurman Boudewijn van Leeuwen aan de Herenweg. Betrokkene is toen overgeleverd aan Johannes van Splunder, toen gemeente-veldwachter en commandant van de arrestatie-ploeg van de Binnenlandse Strijdkrachten te Wilnis. Op 6 mei werd hij opgesloten in een lokaal van de grasdrogerij aan het Woerdense Verlaat. Bij zijn arrestatie verklaarde Heijman lid van de NSB te zijn geweest sinds begin 1940 omdat het slecht ging met de boerderij. Hij had geen functie in de beweging alhoewel hij lid was geworden van het Agrarisch Front, later de Landstand, een nationaalsocialistische organisatie. In 1937 kwam hij naar Wilnis en was altijd al pro-Duits geweest. In de NSB-bronnen zag hij Gods vertrouwen. Hij zei genoeg af te weten van de onderduikers welke zich in Wilnis en Mijdrecht bevonden maar een verrader zijn, wilde hij niet. Op de vraag waarom hij bij de capitulatie van de Duitsers niet in zijn eigen woning was gebleven deelde hij mede dat hij niet was gevlucht omdat hij een verrader was maar uit angst voor onbezonnen daden van de familie Reurings. Toen enige landwachters daar indertijd een inval deden is volgens hem op zijn advies het huis niet in brand gestoken. In beginsel was hij volgens zijn verklaringen ook niet anti-joods. Artikelen in de NSB-bladen hadden hem echter wel overtuigd van het feit dat de joden in het zaken doen onbetrouwbaar waren. Als katholiek vond hij dat hij gerust lid kon blijven van de NSB omdat volgens hem de Paus zich hiertegen niet had verzet. Hij zou evenwel bedankt hebben als de allerhoogste kerkelijke instantie hiertoe een verbod zou hebben uitgevaardigd. De overheid diende ook door haar onderdanen gehoorzaamd te worden. Vandaar dat hij tijdens zijn burgemeesterschap meegewerkt had aan de vordering van

paarden. Hij had namelijk omstreeks april 1945 een paard gevorderd bij de agrariër Kool ten eigen behoeve.

DE LANDWACHT

In het laatste jaar van de oorlog hebben zich in Wilnis een aantal gebeurtenissen voorgedaan waarbij Heijman zijdelings of direct betrokken was. Allereerst betrof het hier een huiszoeking op de boerderij van Willem Tijsseling. In september 1944, toen het er op leek dat ons land ook spoedig zou worden bevrijd, kondigde de Nederlandse Regering in Londen een algemene spoorwegstaking af teneinde het treinverkeer van de Duitsers lam te leggen. Het gevolg hiervan was dat de spoorwegarbeiders moesten onderduiken. Onder hen bevond zich de Vinkevener Boellaard die in een dienstwoning van de Nederlandse Spoorwegen woonde. De woning was echter door een landwachter gevorderd die deze woning nu bewoonde. De Landwacht was toen door de Duitsers bewapend en de leden hiervan verleenden vooral in het laatste oorlogsjaar hand- en spanndiensten aan de Duitsers. Boellaard was ondergedoken bij de familie Tijsseling. Toen Boellaard bij zijn woning kwam om wat van zijn achtergebleven eigendommen op te halen zou hij de vrouw van de landwachter hebben beledigd. De landwachter nam dit niet en wist waar Boellaard ondergedoken was. Hij vroeg assistentie van Heijman en diens zoon die daar vlak naast woonden. Heijman en zijn zoon zouden alleen behulpzaam zijn geweest bij het afzetten van het erf en met de arrestatie van Boel-

De BS voor de deur van de burgemeesterswoning aan het Hofland te Mijdrecht (waarschijnlijk bij de arrestatie van Doude van Troostwijk in 1945).

laard niets te maken hebben gehad. Boellaard werd weggevoerd naar Utrecht. De landwachter kreeg de volgende dag spijt van het gebeurde en heeft hij de Duitse autoriteiten gepleit voor vrijlating van de gearresteerde. Dit is dan ook gebeurd.

VERNIELINGEN IN WILNIS

Midden september 1944 organiseerden, zoals eerder gemeld, de Binnenlandse Strijdkrachten vernielingen aan de Provincialeweg. Officieren van de Sicherheitsdienst zochten toen contact met een beruchte NSB'er uit Vinkeveen met het verzoek hen de weg te wijzen

RAZZIA BU REURINGS

Vlak voor het einde van de oorlog vonden er in Wilnis gebeurtenissen plaats die de Duitsers aanleiding gaven om met geweld tegen de bevolking op te treden. Door gebrek aan mensen is dit plan echter niet ten uitvoer gebracht. Aanleiding was een razzia die plaats vond bij de Wilnise familie Reurings. Hieronder volgt een samenvatting van de verklaringen zoals deze door de familie Reurings en de betrokken landwachters vlak na de oorlog zijn afgelegd. Op dinsdag 24 april 1945 waren een viertal landwachters, met als commandant de land-

omdat zij als represaille enige huizen in Mijdrecht en Wilnis in brand wilden steken. Deze heeft de officieren toen gevraagd om met Heijman contact op te nemen. Volgens hem heeft Heijman de Duitsers toen zover gekregen dat het huis van de familie Reurings in Wilnis niet in brand is gestoken. Het huis van Petrus Thomas van Zijl aan de Oudhuyzerweg was het laatste huis in Wilnis vlak voor de molen. Dit werd toen wel vernield. Op 13 september 1944 stopte een auto met drie Duitse officieren voor de woning. Van Zijl zelf was niet thuis. Men deelde de aanwezigen mede dat als represaille voor de sabotage aan de wegen het huis met de garage zou worden opgeblazen. De garage, waarin zich een auto bevond, werd toen in brand gestoken en huis en huisraad werden met granaten en bajonetten vernield. De Wilnise brandweer mocht van de Duitsers niet tot blussen overgaan.

wachter Hoosemans, op weg naar de werkplaats van de gebroeders Reurings te Wilnis. Aan de landwachters vertelde Hoosemans dat hij een tip had gekregen dat bij de familie Reurings een groot aantal wapens, bestemd voor de ondergrondse aanwezig zou zijn. Hij vertelde er echter niet bij van wie hij deze tip gekregen had. Onmiddellijk na aankomst werd het erf door de vier landwachters afgezet en moest Adrianus Reurings zijn persoonsbewijs inleveren waarna hij naar de schuur werd afgevoerd. Hierbij kreeg Gregorius Reurings een klap met een stengun tegen de benen. Ook de andere aanwezigen werden in de schuur opgesloten. Vervolgens werden ze door Hoosemans een voor een verhoord. Hij vroeg van wie de gevonden wapens waren en wie de baas was van de ondergrondse in Wilnis. Toen daar niet op geantwoord werd kreeg Adrianus Reurings van Hoosemans een klap met een lat op zijn

gezicht. Nadat burgemeester Heijman was gekomen mochten echter alle aanwezigen weg behalve de vier broers Reurings. De landwachters gingen echter verder met zoeken en vulden hun tassen met kleding en schoeisel. Later werden nog twee broers Reurings vrij gelaten. Adrianus en Gregorius Reurings werden echter op transport gesteld naar Utrecht. Zij mochten kleding, eten en shag meenemen. Toen zij ook nog om lucifers vroegen, antwoordde Hoosemans dat dit niet nodig was omdat zij de volgende morgen toch niet meer zouden leven. Inmiddels had Heijman zich naar Piet van der Zon in Wilnis begeven om een paard en wagen te vorderen. Van der Zon protesteerde hiertegen en zei dat hij die middag vlees moest vervoeren voor de voedselvoorziening. Heijman antwoordde hierop dat hij hiermee niets te maken had en dat de Wehrmacht voorging omdat er in beslag genomen goederen naar Utrecht moesten worden vervoerd. Het protest hielp echter niet en de gebroeders Reurings werden door Piet van der Zon, begeleid door Hoosemans en nog een andere landwachter, naar Utrecht getransporteerd. Op de kar werden eveneens twee radio's, vijf rijwielen, acht seinlampen, twee accu's, twee motorrijwielen welke door de Binnenlandse Strijdkrachten werden gebruikt, een machinepistool, munitie en zes kaasjes opgeladen. De andere twee landwachters begaven zich naar Vinkeveen met de bedoeling om zich later weer bij het transport te voegen. Bij de Ter Aarse Zuwe zagen de broers Reurings leden van de Wilnissse Binnenlandse Strijdkrachten in het struikgewas. Plotseling werd er geschoten waarbij Hoosemans werd getroffen. Hij vluchtte naar de kant van de sloot waar hij ging zitten. De andere landwachter werd ook gewond, maar wist te ontkomen in een nabij gelegen boerderij. Hij is later van zijn verwondingen hersteld. De gevangenen Reurings namen toen onmiddellijk de benen. Op de Ter Aarse Zuwe waren inmiddels ook de twee landwachters, die eerst nog naar Vinkeveen waren gegaan, gearriveerd. Zij hoorden schieten en op het erf van een boerderij zagen zij toen Van der Zon met zijn paard en wagen staan. In een greppel lag de landwachter Hoosemans dood, doorzeefd met kogels. De daders van de aanslag waren verdwenen. De twee landwachters hebben toen nog in de lucht geschoten en geprobeerd de bevrijders van de broers Reurings te achterhalen maar dat heeft niets opgeleverd. Zij zijn toen verder naar Utrecht gefietst. In de loop van de avond arriveerden de Duitsers vergezeld door een aantal landwachters. Het lijk van Hoosemans werd naar Utrecht getransporteerd en Van der Zon werd door de Duitsers drie keer verhoord. Hij verklaarde

echter dat hij niemand van de overvallers had herkend. Hierna is hij vrij gelaten. Diezelfde dag nog vertrokken de Feldgendarmerie en de Landwacht naar Vinkeveen om represailles te nemen. Op de Provincialeweg bij de Groenlandsekade hielden zij de Vinkevener Koeman aan. De officier van de Feldgendarmerie deelde mede op weg te zijn naar Vinkeveen voor represailles. Hij moest van Koeman 20 namen hebben van illegalen die zouden worden gearresteerd en waarvan de woningen zouden worden plat gebrand. Koeman zei hierop geen illegalen te kennen en vroeg of het niet beter zou zijn eerst een onderzoek in te stellen. De Feldgendarmerie ging toen weg.

De volgende dag besprak de Duitse opperluitenant Imenthal het doodschietsen van Hoosemans met een van de Vinkeveense landwachters. Imenthal wilde Mijdrecht, Wilnis en Vinkeveen geheel laten afzetten. Vervolgens alle mannen wegvoeren en de hele zaak kort en klein slaan. Dit moest op z'n "Duits" gebeuren aldus een verklaring welke de landwachter na de oorlog heeft afgelegd. Imenthal kon echter voor deze actie niet voldoende mensen krijgen en daarom is dit plan niet doorgegaan.

PROCES HEIJMAN

Na de bevrijding is Heijman berecht. Vastgesteld werd dat hij zich omstreeks 1943 aangemeld had voor de Landwacht en meermalen had deelgenomen aan patrouilles in Mijdrecht en Wilnis. Hij was tevens behulpzaam geweest of had meegewerkt bij de arrestatie door enige landwachters van de spoorwegman Boellaard. Hij had eveneens paard en wagen gevorderd bij Van der Zon om arrestanten over te brengen naar Utrecht. Tevens werd hem aangerekend dat hij cursussen had gevolgd die beoogd hadden de bezetter als landwachter behulpzaam te zijn en dat hij zich had aangemeld als begunstigd lid van de Germaanse SS. Hij werd uiteindelijk veroordeeld tot een internering van drie jaar en zes maanden.

Na de oorlog hebben verschillende vooraanstaande burgers uit Wilnis gepleit voor een vroegtijdige vrijlating van Heijman. Onder andere de toenmalige wethouders Bots en Van Steijn. Er heeft ook een lijst gecirculeerd met namen van mensen die verklaarden dat Heijman bij terugkeer in de Wilnissse maatschappij zonder rancune zou worden aanvaard. Als argument werd ook nog aangevoerd dat Heijman bij de staking van de boeren in 1943 om melk te leveren, toen verscheidene boeren werden gearresteerd, heeft bemiddeld, zodat de boeren weer zijn vrijgelaten. De teneur van het pleidooi is min of meer dat Heijman ten opzichte van andere politieke delinquenten te

zwaar is gestraft. Mede omdat de vrouw van Heijman ziekelijk was en de boerderij verliep. Heijman heeft in diverse strafinrichtingen gezeten en zich volgens de rapporten voorbeeldig gedragen. Hij heeft ook oprecht spijt betuigd van zijn gedrag gedurende de oorlog. Zwaar aangerekend werd hem een brief aan zijn zoon waarin hij schreef dat hij zich liever als lid van de Germaanse SS zou melden en meehelpen de 6 miljoen "anti's" op te ruimen alvorens te capituleren. Hoe Heijman ooit naar voren is geschoven als burgemeester is onbekend. In het proces tegen hem staat de opmerking dat hij waarschijnlijk is aanbevolen door zijn voorganger Doude van Troostwijk.

TERUGKEER VAN PADMOS

Na de her-installatie van burgemeester Padmos staat er een erehaag voor het oude gemeentehuis van Mijdrecht (1945).

Vrijdagavond 4 mei 1945, werd ook in de Ronde Venen bekend dat Duitsland had gecapituleerd. Op 9 mei kondigde Padmos aan dat het ambt van burgemeester met onmiddellijke ingang door hem werd voortgezet, De verschrikkelijke jaren waren voorbij en op woensdag 14 november 1945 kwam de, nu tijdelijke, Mijdrechtse Raad voor het eerst sinds de bevrijding bijeen. Burgemeester Padmos opende de vergadering en bracht hierbij in herinnering dat de Raad ruim vier jaar daarvoor voor het laatst vergaderde. Krachtens de achtste verordening van de Rijkscommissaris werden de gemeenteraden in rust gezet en werd ook ten opzichte van het bestuur der gemeente het totalitaire systeem toegepast. De burgemeesters traden in plaats van de gemeenteraden en colleges van burgemeester en wethouders.

Weliswaar bleven de wethouders in functie, doch zij hadden slechts een adviserende stem. Vervolgens ging burgemeester Padmos verder: "Ik zelf, de secretaris en de ambtenaren hebben een moeilijke tijd achter de rug. Ook de bevolking doorleefde bange jaren: arbeidsinzet en concentratiekampen waren een groot gevaar. Een gelukkig verschijnsel was het ondergronds verzet. Bij de hoogste nood heeft God uitkomst gegeven. Op 5 mei werden wij van 's vijands druk verlost, waarna ik weer in mijn ambt kon terugkeren. Het was voor mij een grote voldoening in optocht te worden ingehaald. Grote dank zijn wij verschuldigd aan de geallieerde legers. Gelukkig is deze gemeente voor grote verwoestingen gespaard gebleven."

Hierna ging burgemeester Padmos in op de

wijze van verkiezing van de tijdelijke raad. Bij de rondvraag zegt het raadslid, de heer W. Winkel, de voorzitter dank voor zijn toespraak. De moeilijkheden tijdens de vijandelijke bezetting troffen volgens de spreker in de eerste plaats de burgemeester die op onwelwillende en smadelijke wijze uit zijn ambt is ontzet. Dat hij weder op zijn post is teruggekeerd en thans de Raad weer presideert kan als vergoeding van toegebracht leed worden gezien. Met ingang van 1 januari 1946 werd burgemeester Padmos eervol ontslagen om met pensioen te gaan. Op 16 mei 1946 volgde J. van der Haar hem op.

Zo begon het in 1797 te Mijdrecht

Uit bewaard gebleven gemeentelijke missieven van toen, zullen wij U in deze en volgende edities van de Proostkoerier het een en ander laten weten over hef bestuur van het dorp in die tijd. Sommige zaken komen U vast bekend voor in vergelijking met de huidige gebeurtenissen. Wij zullen proberen het taalgebruik van de tweede helft van de 18e eeuw zoveel mogelijk in stand te houden.

"Huishoudelijke wetten, bepalingen en instructiën voor alle ambtenaaren binnen den Dorpe Mijdrecht; welker aanstelling daadelijk en alleen van het Volk of derzelve gekoozen Municipaliteit afhangt. Beraamd door Gecommitteerden uit het midden van het Volk, tevens met de Municipaliteit. En na voorgaande Approbatie en Ratificatie van het geheele Volk. Op derzelve uitdrukkelijke Last en Wil, algemeen voorgesteld, ingevoerd en aangenomen te Mijdrecht, den 14den April 1797. Berustende de Origineele getekende, in de Gerechts-Kas. Geen exemplaren worden voor echt erkend, tenzij getekend door den Secretaris of deszelfs Gesubstituëerden.

Voorbericht

Het Stemgerechtigde Volk van Mijdrecht had in derzelve algemeene Vergaderingen om over huishoudelijke zaken van het Dorp te raadpleegen, de wensch, om voor een ieder der ambtenaren vaste Instructiën nopens derzelve bezigheden en bepalingen nopens derzelve Tractementen en Emolumenten te vervaardigen, en die vervolgens intevoeren, reeds te dikwerf geuit dan dat de Municipaliteit niet alles zoude hebben bijgedragen en aangewend wat dienstbaar zijn konde om aan dat billijk verlangen van het Volk te voldoen. De invloed der huishoudelijke bepalingen doch, is te daadelijk, is te groot, met opzicht tot de handelingen en omstandigheden van ieder Ingezeeten eener plaats, dan dat hij niet terstond de gelukkigste werking daarvan gevoelen kan.

Duidelijke bepalingen

Goede saamenhangende, algemeen bekende en duidelijke bepalingen, schetzen elks plichten meer openbaar en kunnen ook elk vaster aan zijnen plicht gebonden houden: Terwijl dezelve tevens die knevelarijen waaraan de Burger anders zich ziet blootgesteld, kunnen vóórkomen: want veel kwaad geschied toch steeds in 't verborgen, maar hoe meer de Schuilhoeken worden weggenomen, des te minder gelegenheid blijft er over om van het rechte spoor af te wijken. En hoe noodig, hoe nuttig is het niet dat men goede huishoudelijke bepalingen maakt? Maar nog meer: het duidelijk bepalen van elks plicht en inkomen, is zeer geschikt om alle kwaade vermoedens, alle

wantrouwen geheel te verbannen. Geen grooter hinderpaal is er in het uitwerken van 's Volks geluk, in het doen van onderscheiden pogingen tot dat einde leidende, dan wantrouwen; en schoon het zelve veel al uit onkunde gebooren word, zoo gegrond zijn, en door edele beginsels gevoed worden. Gelukkig wanneer men den oirsprong van het wantrouwen beneemen kan. Een volk, een vergadering, in welkers midden het wantrouwen wortelen schiet, kan geene groote daaden verrichten; heeft geen sterkte.

Inschakeling externe deskundigen

Het was de bewustheid, de verwachting van dit alles, welke de Municipaliteit van Mijdrecht in het jaar van 1796 aan eenen deskundigen deed verzoeken om volgens het verlangen van het volk, de voorgeschreeven instructiën enz. te willen ontwerpen.

Dit geschiede en dezelve wierden op den 5den January 1797 aan de Municipaliteit ingeleverd; welke alstoen besloot het volk tegen den 8sten January in den algemeenen Grondvergadering oproepen om dit ontwerp in te zien.

Het Volk dus op den 8sten January 1797 vergaderd zijnde, benoemde zes Kiezers om door dezelve te weerden gecommitteert vier van de kundigste en geschikte Ingezetenen om met en benevens de Municipaliteit, alle deeze Instructiën aandachtig te examineeren, te veranderen, vermeerderen, verbeteren of alzo te haten, naardat zulks zoude bevonden worden; en naa afloop vandien arbeid het Volk wederom op te roepen, teneinde die door het Volk zelve te kunnen worden geaprobeert en geratificeert. De door de Kiezers benoemde gecommitteerden waren:

Josua Ottens, Hendrik v.d. Geer, Adrianus Verdam, Daniel de Bruyn.

(wordt vervolgd)

